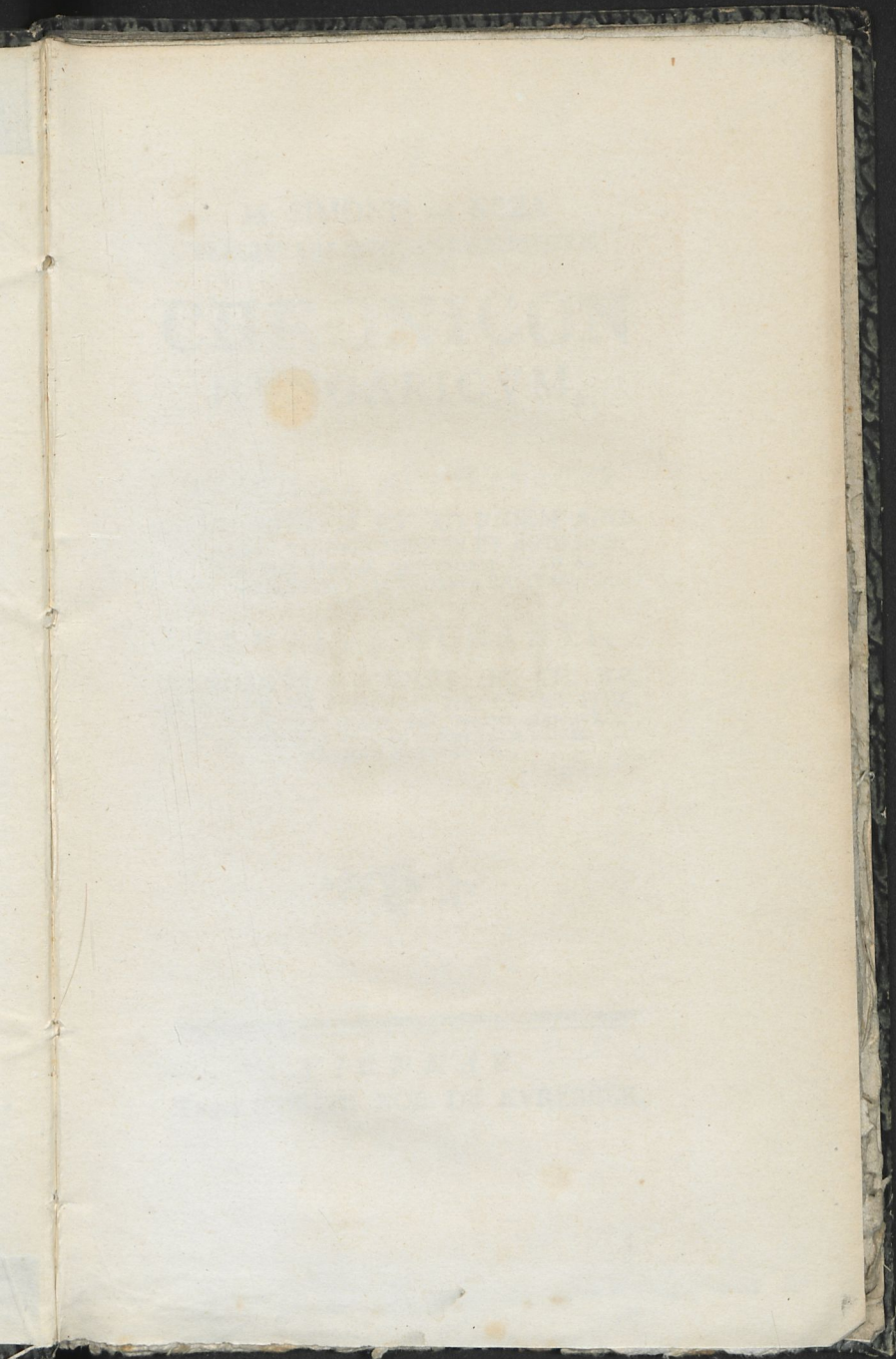
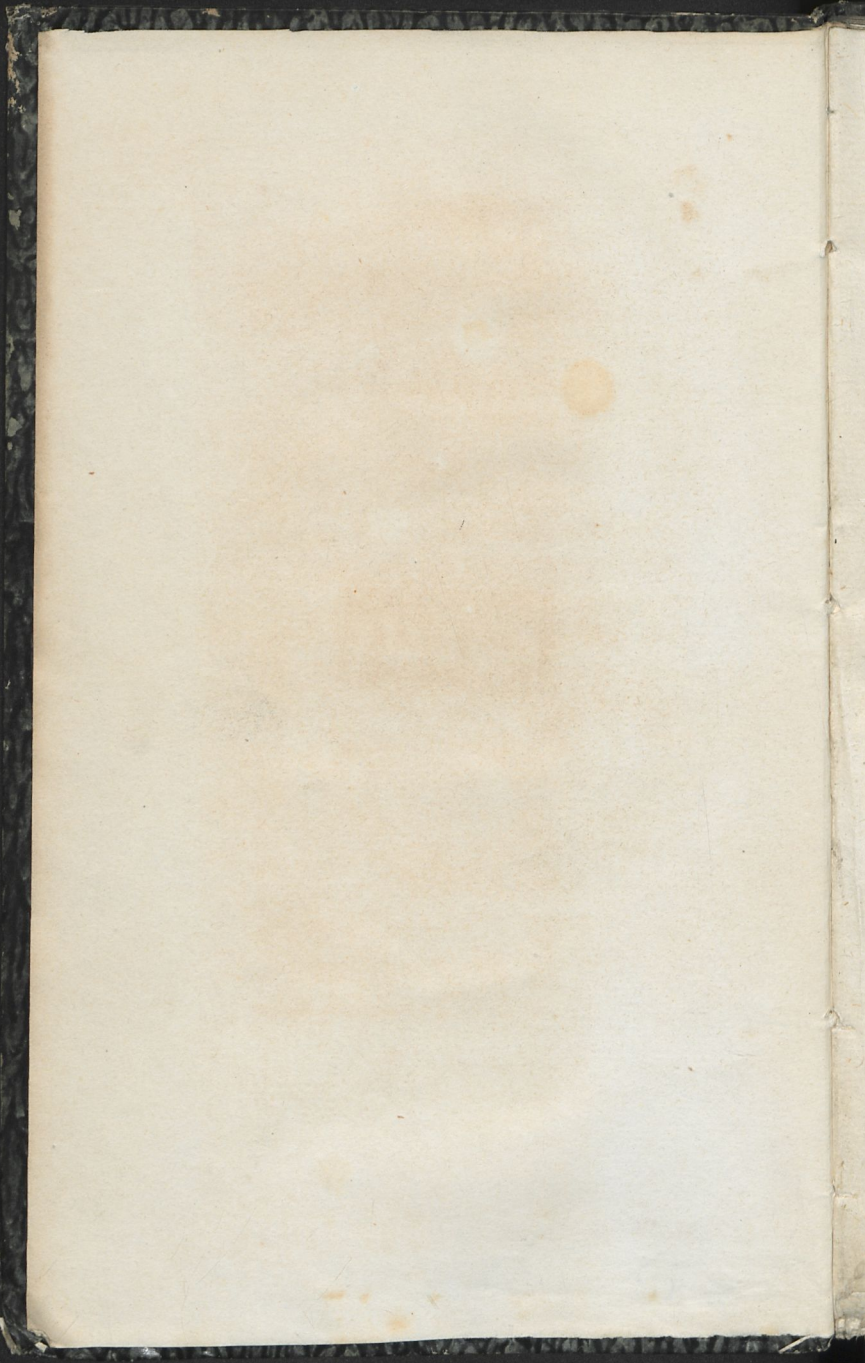

Gr. 28.

M. SIMONIS DE KEZA
PRESBYTERI HVNGARI SCRIPTORIS
SAEVLII XIII.

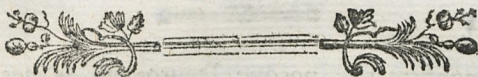
CHRONICON
HVNGARICVM,

QVOD
EX CODICE MEMBRANACEO
NVNC PRIMVM ET AD FIDEM APO-
GRAPHI VINDOBONENSIS ET BVDENSIS
CHRONICI SPARSIS QVIBVSDAM NOTIS AC
VARIANTIBVS LECTIONIBVS EXCITAT

ALEXIVS HORÁNYI,
HVNGARVS BVDENSIS DE CC. RR.
SCHOLARVM PIARVM, AA. LL. ET PHIL.
DOCT. ET HIST. PROF. SOC. HASSO-HAMBRG.
ET REGIAE SVEDIAE AC ELECTORALIS BOICAE
MEMBRVM HONORARIVM.

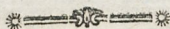

V I E N N A E,
TYPIS IOSEPHI NOB. DE KVRZBECK,

EDITOR LECTORI SALVTEM!

Inter ea, quae firmam Rempublicam, murosque pacis & tranquillitatis constituunt, praesidia, non postremo loco censere debemus eam animi culturam, quae a litteris profecta suauissime se se hominibus insinuat, ex agrestibus ac ferocientibus mites, reddit ac liberales. Has inter insignem, ne dicam principem sibi vindicat locum Historia, quae dum varias atque illaetabiles longe a nobis remotorum temporum vicissitudines oculis quasi conspiciendas exhibet, nos tacita quadam luculentaque vi docet, ac propemodum manuducit, vt Regnorum ortum, incrementa, atque occasum mente adsequuti, & cogitatione comprehendentes, imminens malum a cervicibus nostris propulsare; parta tueri ac

confirmare, nosque securos ac felices reddere discamus. In hanc profecto sententiam omnes ii mecum abibunt, qui variarum nationum monumenta evoluerint, & nocturna diurnaue manu verfauerint. Vtinam quam plurimi eorum, qui rem praeclare legendo & meditando didicerint, in suam, suorumque, cum tempus adest, vtilitatem deriuare & sciant, & velint, vt hoc pacto renitentes non tam verbis moueant & allicient, quam exemplis trahant atque expugnent. Sed ne videar longius excurrere, id solum indicabo me ab inuente aetate praecipuas vitae meae rationes eo retulisse, vt, quae ad patriae ornamentum conferre quoquo modo viderentur, mea quasi facerem, & in publicam lucem proferrem. Atque ideo caussam Hungariae ciuibus pergratam me agere putavi, si mole quidem tenuibus, sed rerum amplitudine insignibus Simonis de Keza caractere

go-

gothico in membrana, manu exaratis
 Chronicis (a) typorum beneficio vi-
 tam accenderem, quae Religiosissimus,
 ac doctissimus Prouinciae Pater Euge-
 nius Kofa Ord. S. Francisci obscuro quo-
 dam Hungariae angulo delitescens, &
 insignem vetustatem proferentia e te-
 nebris eruit; mihi que vtpote Cultori
 & Amico suo singulari humanitate ac
 benevolentia prelo subiicienda commu-
 nicauit. Codex hic in forma duodeci-
 ma nouem & sexaginta columnis absol-
 uitur, ac Scriptoris nomen, conditio-
 nemque in fronte indicat, quam verbis
 Celeberrimi ac Doctissimi Viri Adami
 Francisci Collarii Vindobonensis Biblio-
 thecae Palatinae Praefecti depingam.
 Ita ille in supplementis (b) postquam

A 3

de

-
- (a) De illis vide nostram Memoriam Hunga-
 rorum Partis II. p. 347. editam Viennae
 MDCCLXXVI. 8. m.
 (b) Ad Petri Lambecii Commentariorum de
 Augusta Bibliotheca librum primum Vin-
 dobonae A. MDCCLXVI. in fol.

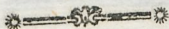
de Anonymo Belae Notario disseruisset.
 „ Hunc, inquit, Anonymum (a) po-
 „ ne sequitur Magister Simon de Ke-
 „ za, nemini adhuc, quod sciam, pro-
 „ be cognitus. Eius nomine inscri-
 „ ptum Chronicon quoddam Sambucus
 „ olim a Pistoriensi Abbate in Italia
 „ comparauerat; a cuius morte cum
 „ reliquis vna selectissimis illius codici-
 „ bus Aug. Bibliothecae catalogo fuit
 „ inscriptum. Est autem exaratum in
 „ charta, saeculo, nisi fallor, quarto
 „ decimo exitui vicino. Desinit in co-
 „ ronatione Regis Ludouici I. id est
 „ in anno MCCCXLII. Alterum eius-
 „ dem Kezae Chronici exemplar in
 „ membranis exaratum possidet Cel-
 „ sissimus Princeps Eszterhazius in Bi-
 „ bliotheca Kismartoniensi olim repo-
 „ situm, cuius apographum ex ditissi-
 „ ma penu Heuenesiana communicauit
 me-

(a) Colum. 688. & sequentibus.

„ mecum Cl. Prayus e S. I. Annalium
„ Regni Hungariae diligens & eruditus
„ Scriptor. Definit in rebus a La-
„ dislao IV. & in Cumanis adeo me-
„ morabili clade fugatis. Initium pro-
„ oemii, quod Keza Chronico suo
„ præfixit est hoc. Inuictissimo & po-
„ tentissimo Domino Ladislao III. glo-
„ riosissimo Regi Hungariae Magister
„ Simon de Keza fidelis Clericus eius
„ ad illud adspirare, cuius pulcritudi-
„ nem mirantur Sol & Luna &c. Vn-
„ de Auctoris nomen, & quod profi-
„ tebatur institutum vitae licet discere.
„ Natione autem fuisse Hungarum
„ non obscuris ipsemet indiciiis prodit,
„ cum fol. 22. p. 2. scriberet: no-
„ stra autem lingua Vezpthenempti
„ (pro quo Chronicon Budense ha-
„ bet, vezet Nemet) nominatur ob-
„ foctorem mortuorum, scilicet Teu-
„ tonum, qui Imperatore Henrico,
„ Regem Petrum in Hungariam re-

„ ducere studente, commissa cum
 „ Rege Samuele siue Aba pugna ini-
 „ quiore fortuna sunt vsi. Rex au-
 „ tem cuius honori Keza opus suum
 „ consecratum esse voluit, sine contro-
 „ uersia Ladislaus est, qui vulgo La-
 „ dislaus IV. & Cumanus audit, qui-
 „ que desit viuere A. C. MCCXC.
 „ nam is quidem olim non quartus,
 „ sed tertius adpellabatur, cuius mo-
 „ ris testes possideo litteras Capituli
 „ Strigonienfis A. MCCLXXXII. d. 20.
 „ Iulii exaratas. Idem Rex Ladislaus
 „ III. vocatur in percelebri oratione
 „ ad status Regni pro electione Caro-
 „ li Roberti habita, quae male etiam
 „ Augustino Episcopo Zagrabiensi tri-
 „ buebatur, & cuius Auctor idem est,
 „ qui Historiae vitae eiusdem Episco-
 „ pi, vt non infeliciter nuper docuit
 „ Vir eruditus, & mihi plane non
 „ ignotus. Verum adpellationis huius
 „ causam esse arbitror; quod nimi-
 „ rum

„ rum Ladislaus Emerici filius, in te-
„ nera admodum aetate patris morte
„ relictus; eidemque paucis solum men-
„ sibus superstes, Regibus Hungariae
„ non connumeraretur: nam a Wer-
„ bötzio etiam inter illos relatus est,
„ quorum litterae in irritum transiere.)
„ Porro exemplaria haec duo, de qui-
„ bus hic ago, Kezae Chronici, ad
„ eum profus modum dissimilia sunt,
„ vt praeter rerum primam seriem,
„ reliquis argumentis fere omnibus in-
„ ter se mirum quantum discrepent.
„ Caesareum fane certe multo copio-
„ sius est, & quod iam modo monui,
„ ad coronationem vsque Ludouici I.
„ deductum, quibus rationibus facile
„ induco animum, vt credam Eszter-
„ hazianum exemplar genuinum omni-
„ no Simonis de Keza opus esse, cui
„ quidem origines suas hocce exem-
„ plar Caesareum debeat: vtpote ab
„ ignoto adhuc mihi Scriptore, qui

„ tamen sub Carolo I. aetatem egerit,
„ recensitum, auctum & longius paullo
„ productum, inscripto Kezae nomi-
„ ne, eiusdemque seruato prologo, in
„ lucem editum. Porro autem exem-
„ plaris huius Caesarei simillimum fuit
„ illud, ex quo typis inscriptum est
„ Chronicon, quod eruditis nostris Bu-
„ denſe audit. Lucem id adspexit
„ Budae A. C. MCCCCLXXIII. ope-
„ ra Andreae Heſſi, Regis Matthiae
„ Coruini Typographi: quippe cum is
„ nouae artis suae, atque industriae
„ specimen edere vellet, hocce Chro-
„ nicon delegit, quod mole sua exi-
„ guum eſſet, vtilitatem tamen maxi-
„ mam, fructumque promitteret. At ve-
„ ro Typographi huius opera eo potissi-
„ mum probari minime potest, quod
„ prologum siue epistolam Simonis de
„ Keza, qua is opus suum Regi La-
„ dislao IV. dedicauerat, reſecuerit,
„ suamque pro illa typis ediderit, La-
„ dislao

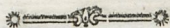
„ dislao cuidam Praeposito Ecclesiae
 „ Budensis inscriptam: quam ob rem
 „ etiam maiorem multo gratiam Hessus
 „ a nobis erat initurus, si prologum
 „ Kezae, typis exscriptum edidisset,
 „ aut docuisset saltem breuibus, quis-
 „ nam ille mortalium fuerit, qui Si-
 „ monis Kezae Chronicon sub Rege
 „ Carolo I. recensuerit, auxerit, &
 „ ad suam usque aetatem perduxerit.
 „ Attamen Chronicon Hessi, siue Bu-
 „ dense exemplo Kezae Caesareo paullo
 „ prolixius est, utpote ad tempora
 „ Matthiae Coruini, per quae in lu-
 „ cem proferebatur, deductum; &
 „ praeterea certum mihi exploratumque
 „ est, facturum esse pretium operae,
 „ qui nouam Chronici Budensis editio-
 „ nem adornaturus, exemplum mss.
 „ Caesareum cum eo diligenter con-
 „ ferret; dissentiunt enim in nonnullis
 „ quibusdam, praesertim in partitioni-
 „ bus, quas capita dicimus. Chroni-
 „ con

„ con Kezae sub Carolo I. auctum, &
 „ Budae, vt modo dixi typis vulga-
 „ tum, continuo consequitur Anonymi
 „ Chronicon illud, ob quod Turo-
 „ czium Lambecius cum Belio plagii
 „ crimine condemnauerunt. Ei Ano-
 „ nymo proximus est Ioannes de Ki-
 „ kellö, qui Regi Ludouico I. a se-
 „ cretis fuit, & res ab eodem Rege
 „ ad obitum vsque gestas, qui incidit
 „ in Annum MCCCCLXXXII. litteris
 „ mandauit. „ Hucusque Illustr. Ad.
 Franc. Kollarius de Simone Keza scite,
 perspicue ac eleganter. Iam, vt ex
 animi mei sententia ego quoque ali-
 qua depromam, quae ad illustrandum
 Kezam pertinere censeo, cum laudato
 Doctissimo Viro eundem Hungarum
 esse adfirmo non solum ob rationem su-
 periore loco allatam (a) verum etiam
 ob

(a) Occurrunt enim aliae voces hungaricae
 quas ille certe ad causam reddendam non
 ad-

ob victorias, quas Hungari de variis nationibus retulerunt, magna *εὐεργεσία* descriptas, ac celebratas, quod profecto minime egisset, nisi Hungarico sanguine cretus, vitam accepisset. In Italia literis enutritum iure optimo suspicamur, partim, quod iis temporibus plurimi e nostris terris in Latium studiorum gratia & inde ad nos commigraverint, partim, quod etiam Scriptor noster vocabulis Italo homini familiaribus veluti scartabellis, transpassato, fotterato & pluribus (vt taceam idiotismos) similibus vtatur. Stili elegantiam in nostro Scriptore nemo desiderauerit, cum eo tempore ad interitum vergentem Italiae & latinae linguae maiestatem vastitas, horror, & barbaries ob-

adhibuisset in decursu operis, nisi haec ipsi a primis pueritiae annis adhaesissent, veluti *Baxsinus*, *Werbulch*, *Szeggerd*, & plura similia, quae in notis meis explicata reperientur.

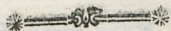

obsederit; sed defectum tersae ac emendatae orationis apud cordatum Virum candor narrationis supplebit iuxta Horatii dictum:

Ornari res ipsa negat, contenta doceri.

Manuscriptum cum Chronico Budensi, & alio apographo, in quo Tengnagelii & Sambuci manum agnoscere licuit, Augustam Vindobonae Bibliothecam inuisentes contulimus, quod tamen etsi multis erroribus scatens, & sensu perturbatum in aliquot locis perutile deprehendimus. Hinc verba, quae ex utroque accepimus, cursivo, ut Typographis loqui placet caractere a nostro codice distinximus, & potissimum ea curauimus, ne ultra Ladislai III. tempora Simonis Kezae vestigiis insistentes progredieremur. Nomina Regnis, Urbibus & Viris propria per decursum operis, etsi mendose scripta, intacta nihilominus permisimus. Etenim
 si

si quis eorum mutationem nosse gesti-
 ret, adeat inter Scriptores Rerum Hun-
 garicarum *M. Iobannis T̄wroc̄z Chronica Hungarorum ad fidem duarum edi-
 tionum, Brunnenfis nimirum & Au-
 gustanae de A. C. MCCCCLXXXVIII.*
nec non Ms. Codicis Membranacei
Bibliothecae Augustae Vindobonensis
recognita, aucta & emendata, sparsis
quibusdam notis, ac plurimis varianti-
bus lectionibus ex Budensi quoque Chro-
nico antiquo illustrata a Ioanne Geor-
gio Schwandnero Austriaco Stadelkir-
chenfi, & Viennae edita MDCCXLVI.
 in folio & serius ibidem iterum, ac
 Tirnaviae in Hungaria ad formam quar-
 tam recusa, & votorum suorum metam
 optato euentu adsequetur. Claudimus
 Kezae Chronicon appendice in tres pa-
 ragraphos diuisa iurisprudentiae patriae
 studiosi & vtile & delectabili; scilicet §. I.
de Nobilibus Aduenis. §. II. de Wd̄wor-
nics eiusdem Scriptoris; & nostro
 §. III

§. III. de voce *centesimae* in edito
Corporis Hungarici Decreto Wladislai
II. septimo A. MDXIV. Art. 2. occur-
rente. Alioquin ita sumus animo com-
parati, vt si Deus vires integras aduer-
sus inuidorum & maleuolorum homi-
num molimina, & inuolutas frontis in-
tegumentis nequitias seruauerit, & plu-
ra coelo auspice & meliora Iosepho II.
fauente audeamus. Vale & nobis faue.
Scribam Pestini XXX. Nouembris A.
MDCCLXXXI.

INVICTISSIMO ET POTENTISSIMO
DOMINO
LADISLAO III.
GLORIOSISSIMO REGI
HUNGARIAE
M. SIMON DE KEZA,
FIDELIS CLERICVS EIVS AD ILLVM ASPI-
RARE CVIVS PVLCHRITVDINEM MIRATVR
SOL ET LVNA.

B

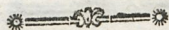
Cum vestro cordi affectuose adiaceret
Hungarorum gesta cognoscere, & id
mihi veraciter constitisset, nationis eius-
dem historias, quae diuersis scartabel-
lis per Italiam, Franciam ac Germa-
niam sparsae sunt & diffusae in volu-
men vnum redigi procuravi; non imi-
tatus Orosium, qui fauore Ottonis
Caesaris, cui Hungari in diuersis suis

B 2

prae-

praeliis confusiones plures intulerant, multa in libellis suis apocrypha confingens, ex Daemonibus incubis Hungaros afferuit generatos. Scripsit enim, quod Filimer magni Aldarici Regis Gotthorum filius, dum fines Scithiae armis impeteret, mulieres quaedam nomine Baltramae nominantur, plures fecum in exercitu suo dicitur deduxisse, quae, dum essent militibus infestissimae, retrahentes plurimos per blanditias a negotio militari, consilium Regis ipsas fertur de consortio exercitus eapropter expulisse: quae quidem per vagantes per deserta littora paludis Moeotidis tandem descenderunt, ibique diutius, dum mansissent priuatae solatio maritali, incubi daemones ad ipsas venientes, concubuisse cum ipsis iuxta dictum Orosium referuntur; ex qua
qui-

quidem coniunctione dixit Hungaros oriundos. Sed vt eius assertio palam fiat falsissima, primo per textum comprobatur Euangelicum: *quod spiritus carnem & ossa non habent, & quod est de carne caro est, quod autem de spiritu, spiritus est.* Contrarium quoque naturis rerum dixisse iudicatur, & penitus adversatur veritati, vt spiritus generare possit, quibus non sunt concessa naturalia instrumenta, quae virtutem, ac officium dare possint generandi, valentes perficere veram formam Embrionis. Quocirca patet, sicut mundi nationes alias de Viro & Femina Hungaros originem assumisse. In eo etiam idem factis est transgressus veritatem, vbi solos finistros praeliorum eventus videtur meminisse, ipsorum Hungarorum felices praeteriisse silentio perhibetur; quod

odii manifesti materiam portendit evidenter. Volens itaque veritatem imitari, sic inprosperos, vt felices interseram: scripturus quoque ortum praefatae nationis, vbi & habitauerint, quod etiam Regna occupauerint, & quoties immutauerint sua loca. Illius tamen adiutorio & gratia ministrante, qui rerum omnium, quae sub lunari circulo esse habent, & vltra vita quoque fruuntur. Creatione habitata est Deus Opifex; Creator idem ac Redemptor, cui sit honor & gloria in saecula saeculorum.

Ex-

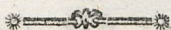

*Explicit prologus. Incipiunt Hunorum
gesta.*

CAPVT I.

Multifarie, multisque modis olim in
veteri testamento, & nunc sub
aetate sexta saeculi diuersas historias,
diuersi descripserunt: prout Iosephus,
(a) Ifidorus, (b) Orosius, (c) & Got-
B 4 fri-

(a) Inter antiquissimos rerum Hebraicarum
Scriptores praecipuus censetur Flavius Io-
sephus, cuius varia habemus: *Antiquita-
tum*

fridus, (d) aliique quam plures, quorum nomina exprimere non est opus. *Ego autem in illo tempore illius mundi, illud*

tum Iudaicarum libros XX. de bello Iudaico libros VII. contra Apionem libros II. de Machabaeis, qui postea coniunctim inter opera eius prodierunt. Inter varias horum editiones laudatur Genevensis, quae graecae & latinae prodit MDCXI. & MDCXXXIV. fol. quae a Sigismundo Gelenio est procurata. Eandem editionem recudi fecit Thomas Ittigius, prolegomena, in quibus de Iosepho agit, & appendicem addidit Lipsiae MDCXCL fol. Appendix ista continet Aristaeae de LXX. interpretibus historiam, cum latina versione Matthiae Garbitii, ac notis a Ioan. Alberto Fabricio concinnatis, variae lectiones librorum de bello Iudaico, & tractatus de imperio rationis ex codice mss. Bibliothecae Paullinae. Noua versio libelli de Machabaeis adornata a Francisco Combessio cum notis, denique fragmentum libri *περί πικυρίας*, quod Iosepho tribuitur. Magna cura olim in emendando Iosepho adlaboravit *πολυμαθεύτης* Ioan. Andreas Bosius, qui iam Genevensis editionem cum multis codicibus mss. quos ex Bibliotheca Vindobon-

na;

Illud opus inchoavi, quando charitas re-
friguerat, iniquitas abundauerat, &
omnis caro ad malum, quam ad bo-
 B 5 *num*

nensi, Augustana, Guelferbytana, & di-
 uersis aliis acceperat, studiosissime contu-
 lerat, variasque obseruationes iam inter-
 spererat. Sed cum praemature fato ab-
 reptus esset Bosius, Angli eiusdem curas
 ducentis Ioachimis emerunt, atque res
 commissa est Eduardo Bernharo, vt no-
 uam Iosephi editionem procuraret, cui
 Bosii labores maxime conueniebant. Sed
 ob fatum Bernhardi nonnisi primum vo-
 lumen lucem vidit Oxonii MDCC. fol.
 Nouam eandemque accuratam ac splendi-
 dam editionem debemus Bibliothecae
 Bodleianae Praefecto eruditissimo Ioanni
 Hudson, quae uiuente eo imprimi coepta,
 eodem mortuo prelo subiecta prodiit Oxo-
 nii e Theatro Scheldeniano MDCCXX.
 fol. duobus voluminibus. Quam Oxo-
 niensem magnificam editionem nitidissime
 recudendam curauit V. Cl. *Sigebertus Ha-*
uercampus, & post *Hudsonum* cum im-
 pressis & mss. codicibus praecipue Lugdu-
 no-Batauis contulit diligenter, recensuit,
 notasque passim suas, & quinque indices
 adiecit Amstelodami MDCCXXVI. fol.
 2. Vol. accesserunt praestantissimae huic
 edi-

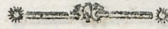
nam pronior erat. Porro cum per cladem diluuii, praeter Noë & tres filios eius deleta esset omnis caro, tandem
ex

editioni praeter Hudsoni nouam versionem, & notas aliorum doctissimorum virorum *Eduardi Bernardi, Iacobi Gronouii, Francisci Combesii, Ioan. Sibrandae, Hen. Aldricii*, vt & ineditae in vniuersa *Flauii Iosephi* opera *Ioannis Coccei, Ezechielis Spanhemii, Hadriani Relandi & selectae aliorum*. Praeter ea adiecta varia eruditorum hominum scripta, Iosephum illustrantia, nimirum *Caroli Daubus* libri duo *pro testimonio Flauii Iosephi de Iesu Christo*, & eiusdem argumenti epistolae XXX. virorum doctorum, vt *Reinesii, Snelii, Ioan. Frid. Gronouii*, aliorumque. De hoc Iosepho memoria dignissimum tulit iudicium *Grotius*, magnam fidem illi deberi in rebus Herodis magni, contra hanc eleuari nimium, vbi non Iudaeorum, sed exterorum auctorum multa in historiis contra verum somniantium vestigia premit. Maxime vero sublesta est fidei in antiquitatibus Iudaicis; vnicum tamen fere monumentum est, quod habemus. In historia autem rerum maxime suis temporibus gestarum, adcuratus est.

(b)

ex Sem, Kam & Iafeth feptuaginta
duae tribus post diluuium funt pro-
greffae. Dum autem tribus iftae, ficut
re-

-
- (b) *Ifidorus Hifpalenfis* Epifcopus floruit poft
Chriftum natum faeculo VI. Grammaticus
exfcribens fua ex veteribus eiusmodi,
quorum fcripta fere omnia vetuftas ob-
ruit; vnde haud inutilis eft, & pleraque
exhibet, quae nusquam alibi occurrunt.
In libris XX. originum perpetuus exfcri-
ptor Seruii eft. Huc pertinent hiftorica,
fcilicet de Gothis, Vandalis & Suenis;
ac demum Chronicon Regum Wifigotho-
rum coniunctim cum aliis Scriptoribus
edidit, ac eruditis obferuationibus illu-
ftrauit *Fridericus Lindenbrogius*. Ham-
burgi MDCXI. 4. Separatim quoque pro-
diit ex Bibliotheca *Petri Pitboei* Parifii
MDLXXX - LXXXII. fol. & Coloniae
MDCXVII. Originum libri publici iuris
facti funt Venetiis MCCCCLXXXIII. &
Parifii MDIX - MDXX. &c.
- (c) *Orofius Paullus* Hispanus Presbyter, di-
fcipulus *Auguftini*, ad quem fcripfit libris
VII. hiftoriam facram & ciuilem a condi-
to orbe ad fua tempora aduerfus Paga-
nos, qui Coloniae MDLXXXII. 8. &
cum adnotationibus *Francifci Fabricii*,
ad-

refert Iosephus, lingua hebraica vterentur, dicto primo anno post diluuium Menrot gygans filius Thana ex fe-

additis quoque *Lud. Loutii*, notis ex recensione *Andreae Schotti* prodire Moguntiae MDCXV. atque Tomo VII. Bibliothecae PP. Parisiis p. 339. Inscribuntur alias *Orchestra Mundi*, seu *Orchestra*, quasi orbis moestitia. *Augustini* hortatu libros suos hos conscripsit *Orosius* contra cauillationes gentilium, qui omnia orbis Romani mala, gentium potissimum barbararum irruptionem, sacrorum mutationi adscriperunt. Hinc ab orbe condito ad sua vsque tempora historiam percenset, nonnisi calamitates, dissidia fuisse demonstrans; brevis est scriptor & vtilitate non caret, licet nimium credulus, anilibusque fabulis respersus, qui etiam in temporum rationibus nonnunquam fallitur.

- (d) *Gottfridus Abbas Vindocinensis Ordinis S. Benedicti*. Huius *Epistolas* curate produxit cum notis suis exquisitis doctissimus *Iacobus Sirmondus* Parisiis MDCX. 8. quae & inter opera eius Parisiis & Venetiis V. Vol. iunctim edita comparent. Scriptoribus Regni Gallici in *Bibliotheca historica selecta Struuii-Buderiana*. T. I. P.

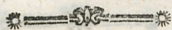
femine Iafet oriundus, turrem con-
 struere coepit cum omni cognatione
 sua, attendentes periculum praeteri-
 tum; (e) vt, si contingeret diluuium ite-
 rari, possent euitare vltionis iudicium tur-
 ris interfugio. Diuini vero mysterii arbi-
 trata sententia, cui non sufficit resiste-
 re humanus intellectus, sic illorum mu-
 tauit loquelam, ac confudit, vt, dum
 proximus a proximo non posset intel-
 ligi, tandem in diuersas dispersi sunt
 regiones. Fecerant enim in turri me-
 morata, sicut dicit Iosephus, Deorum
 templa ex auro purissimo, palatia lapi-
 dibus pretiosis fabricata, columnas au-
 reas, & plateas diuersimode petris co-
 loratis, ductibusque abstractas. (f) Et
 erat turris ipsa in quadrum subleuata ab
 vno angulo ad (g) alium habens pas-
 suum longitudinis millia XV. & latitu-
 dinis totidem. Altitudinis vero quan-
 ti-

p. 354. editionis Ienenfis MDCCXL. ad-
 numeratur.

(e) Mss. Vicn. *praedictum*.

(f) Sic emendo, cum in Membrana legam:
diuisiusque astracatas.

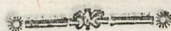
(g) Mss. Vicn. *in*.

titas finita nondum erat, sed vsque lunarem circulum, quem diluuii vnda non adtigerat, illorum cogitatu debebat subleuari. Trecentorum autem passuum grossitudo fuerat fundamenti; subleuata siquidem paullatim arctabatur, quod grossities interior pondus prominens sustineret. Sita etenim erat inter Nubiam & Aegyptum; cuius antiqualia cernuntur vsque hodie euntibus de Memphis Alexandriam. Dimissis ergo incidentiis, quae coepae materiae dant colorem, redeundum est ad (h) Menroth, qui (i) gygans post linguarum inceptam confusionem terram Euilath introiuit, (k) quae regio Perside isto tempore appellatur, (l) & ibi duos filios Hunor! scilicet & Magor ex Eneth (m) sua coniuge generauit, ex quibus Huni siue Hungari sunt exorti. Sed quia Gygans *Menroth* vxores alias
 sine

-
- (h) Post *ad*, Mfs. Viennense habet *incepta*.
 (i) Mfs. Vien. loco *qui* exhibet *igitur*.
 (k) Mfs. Vien. *dicitur introiisse*.
 (l) Mfs. Vien. *nominatur*.
 (m) Turocz. *Enech* Mfs. *Enee*.

sine *Eneth* perhibetur habuisse, ex quibus absque Hunor & Magor plures filios & filias generavit, hinc sui filii & eorum posteritas Perside inhabitant regionem statura & colore Hunis similes, tantummodo parum differunt in loquela sicut Saxones & Thuringi. Dum autem *Hunor* & *Magor Menroth* essent primogeniti, a patre ipsorum tabernaculis separati incedebant. Accidit autem dierum vna, venandi causa ipsos perrexisse, quibus in deserto cum cerua occurrisset, in paludes Moeotidas illam insequentes, fugiit ante eos. Cumque ibi ab oculis illorum prorsus vanuisset, diutius requisitam invenire nullo modo potuerunt. Peragratis tandem paludibus memoratis pro armentis nutriendis ipsam conspexerunt opportunam. Ad patrem deinde redeuntes, ab ipso licentia impetrata cum rebus omnibus paludes Moeotidas intraerunt moraturi. Regio quidem Moeotida, Perside patriae est vicina, quam undique pontus praeter vadum vnum parvissimum giro vallat, fluminibus penitus carens, herbis, lignis, volatilibus, piscibus & bestiis copiat. Aditus illuc
diffi-

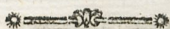

difficilis, & exitus. Paludes autem Moeotidas adeuntes annis V. immobiliter ibidem permanferunt. Anno ergo sexto exeuntes in deferto loco fine maribus in tabernaculis permanentes, vxores ac pueros filiorum *Belar* cafu repperunt, quos cum rebus eorum in paludes Moeotidas curfu celeri deduxerunt. Accidit autem Principis *Dulae* Alanorum duas filias inter illos pueros comprehendi, quorum vnam *Hunor*, & aliam *Magor* fibi affumfit in vxorem. Ex quibus mulieribus omnes Huni fiue Hungari originem affumferunt. Factum est autem, cum diutius in ipsis paludibus permanfiffent, in gentem validiffimam fuccrefcere inceperunt; nec capere eos potuit ipfa regio & nutrire. Exploratoribus igitur in Scythiam abinde deftinatis, Scythiae Regno explorato cum pueris & armentis ipfam patriam intrauere permanfuri. Regnum itaque ipfum dum adiffent *Alpzuros* & *Prutenos* in eo inuenerunt habitantes, quibus deletis & expulfis aut occifis, vsque hodie illud Regnum inuitis vicinis pacifice dinofcuntur poffidere. Scythica enim regio in Europa
fi-

situm habet. Extenditur enim versus orientem: ab vno vero latere ponto aquilonali; ab alio montibus *Riphoeis* includitur, a zona torrida distans. De oriente quidem Asiae iungitur. Oriuntur etiam in eodem duo magna flumina, vni nomen *Etul*, & alterius *Togora*. Gentes siquidem in eo regno procreatae otia amplectuntur, vanitatibus deditae, naturae dedignantis artibus venereis intendentes, quoque regno de oriente iungitur regnum *Iorianorum*, & post haec *Tarsia*, & tandem *Mangalia*, vbi Europa terminatur. Ex plaga vero aestivali subfolana, gens iacet *Corosmina*, *Aethiopia* etiam, quae *India minor* dicitur, ac post hoc inter meridiem & cursum *Don* fluvii desertum existit immeabile. Fluvius siquidem *Don* in Scythia oritur, qui ab Hungaris *Etul* nominatur; sicut *montes Riphoeos* transit diffluendo, *Don* est appellatus, qui tandem in planum effluens, currit terram Alanorum, postea vero cadit in rotundum mare ternis ramusculis. *Togora* autem fluvius discurret de Scythia exiando per desertas silvas, paludes, ac montes ni-

C

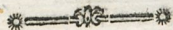
ueos,

ueos, vbi nunquam sol lucet propter nebulas, tandem intrat in Hyrcaniam vergens in mare aquilonis. Longitudo siquidem Scythiae regionis stadiis CCC. & LX. extendi perhibetur, latitudo vero CXC. Situm etiam naturalem habet tam munitum, vt in solo locello paruissimo, ibi aditus reperitur. Propter quod nec Romani Caesares, nec magnus Alexander, quamuis adtentassent, potuerunt in eam introire. Scythia enim solo laeta est, nemoribus, siluis, herbis venustata, & bestiis diuersi generis mirabiliter diues ac referta. Habet etiam de occidente vicinos *Bessos* & *Comanos albos*; sed circa mare *Aquilonis*, quod eidem vicinatur, vsque regnum *Susdaliae*, est desertum siluestre, humano generi immeabile, quod ad magnum spatium extendi perhibetur, vbi nubium densitas per nouem menses; ibi nec sol cernitur, nisi tantummodo in Iunio, Iulio, Augusto, & id in tanta diei hora, quantum a sexta est vsque nonam. In montibus etiam deserti memorati Chrystallus inuenitur, & Grypho nidum parat, auesque *legerfale*, quae hungarice *Kerechet*
ap-

appellantur, procreare pullos dinoscuntur. Scythicum enim regnum comprehensione vna cingitur; sed in regnaria diuiditur, principando scilicet in *Barbariam*, *Dentiam* & *Mogoriam*. Habet etiam prouincias centum & octo, propter centum & octo progenies, quae dudum per filios *Hunor* & *Magor*, quando Scythiam inuaserunt, sunt diuisae. Centum enim & octo generationes pura tenet Hungaria, & non plures; aliae autem, si quae ipsis sunt coniunctae, aduenae sunt, vel ex captiuis oriundi: quum ex *Hunor* & *Mogor* in palude Mocotida centum & octo progenies, absque tamen *missitalia* fuerent generatae. Quorum ergo aduenarum generatio in fine huius libri apponetur feriatim.

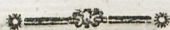

CAPVT II.

Igitur in aetate sexta saeculi multipli-
cati Huni in Scythia habitando vt
arena. Anno Domini septingentesimo (a)
in vnum congregati Capitaneos inter
se seu Duces, vel Principes praefecerunt,
quorum vnus *Wela* fuit *Thelae*
filiae filius ex genere *Zemein* oriundus,
cuius fratres *Cume* & *Caducha* ambo
Capitanei. Quarti vero Ducis nomen
Ethela fuit *Bendeguz* filius, cuius fra-
tres *Reuma* & *Buda* vterque duces ex-
stitere de genere *Erd* oriundi, vt simul
vno corde occidentales occuparent re-
giones. Constituerunt quoque inter se
Rectorem vnum nomine *Kadar* de ge-
ne-

(a) Perperam. Mfs. Vien. CCCXVIII. annum
adsignat; sed neutri fides habenda erit,
quomodo enim Attila septennis inter Du-
ces & Capitaneos locum habere potuit?
verosimilior videtur mihi esse annus Chri-
sti in Thuroczio CCCLXXIII. quo Attila
quinguagenario maior aetate & poten-
tia eminuit.

nere *Turda* oriundum, qui communem exercitum iudicaret, dissidentium lites sopiret, castigaret malefactores, fures atque latrones; ita quidem, ut si Rector idem immoderatam sententiam definiret, communitas in irritum reuocaret, errantem Capitaneum & Rectorem deponeret, quando vellet. Consuetudo enim ista legitima inter Hunos, siue Hungaros usque ad tempora Ducis Geichae, filii Toesun inuiolabiliter existit obseruata. Antequam ergo baptizati fuissent Hungari, & effecti Christiani sub tali voce praecones in castris ad exercitum Hungaros adunabant. *Vox Dei & populi hungarici; quod die tali vnusquisque armatus in tali loco praecise debeat capere communitatis consilium, praecipuumque auditurus.* Quicumque ergo edictum contempsisset, praetendere non valens rationem, lex Scythica per medium cultro huiusmodi detruncabat, vel exponi in causas desperatas, aut detrudi in communium feruitutem. Vicia itaque & excessus huiusmodi vnum Hungarum ab alio separauit, alias cum vnus pater & vna mater omnes Hungaros procreauerit;

quando vnus nobilis, alter ignobilis diceretur, nisi victus per tales casus communis haberetur. Tunc de tribus centum & octo elegerunt viros fortes ad bellandum, affumentes de quolibet genere decem millia armatorum; aliis in Scythia relictis, qui eorum regnum ab hostibus custodirent, eleuatisque baneriis egredientes *Bessorum*, & *Comanorum alborum* terras transirent. Deinde *Sosdalianam*, *Rutheniam*, & *nigrorum Comanorum* terras ingressi, tandem vsque *Tizam* flumen saluis rebus, inuitis gentibus praefatis peruenerunt. Quae quidem regione circumspecta, omni coetui complacuit non incedere vterius cum armentis & familia. Cum vxoribus etenim tabernaculis, & bigis descenderant de eorum terra; cumque eo tempore *Pannoniam*, *Pamphiliam*, *Phrygiam*, *Macedoniam*, *Dalmatiamque* Tetrarcha *Macrinus*, natione Longobardus, vrbe *Sabaria* oriundus gubernaret armis bellicis informatus. Audito quod Huni super *Tizam* (b) resedissent, & de

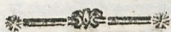
(b) Thur. *Titiae*. Mss. *Tysciae*, quae hodie est *Tibiscus* notus Hungariae fluius.

de die in diem lacerarent regnum eius, cum alumnis regni sui ipsos aggredi reformidans ad Romanos suos nuntios destinavit contra Hunos petiturus gentem & auxilium commodari. Ex parte (c) etenim Romanorum in praedictis patriis imperabat. Tunc Romani *Ditricum Veronensem* (d) Alamannum natione illo in tempore super se Regem praefecerant voluntarie, quem petentes, vt *Macrino* subsidium importaret. *Ditrico* ergo animo gratanti annuente egressus cum exercitu italico, germanico & ceteris mixtis gentibus occidentis peruenit in *Zazholm* (e) vbi ipsi Longobardi evenerant ad *Potentianam* ciuitatem (f) pertractans cum *Macrino*:

C 4

no:

- (c) Ms. *Ex gratia*.
 (d) Thur. *Detricum de Verona*. Ms. *Dietericum, seu Theodoricum de Verona Ostrogotorum Regem*.
 (e) Thur. *Zazalom* Ms. habet *Zazholm*, sed recentior manus in margine eiusdem *Zazholm* emendauit.
 (f) De hac ex commentariolo de quorundam Pannoniae oppidis *Gregorii Hidi* iudicium adfero Cl. *Samuelis Timon*: Bene, in-

no. : vtrum Hunos in eorum descensu Danubium transiendo, vel in alio loco congruente invadere oporteret? In istis itaque consiliis, & tractatibus *Ditrico Macrinoque* residentibus noctis silentio super vtres Huni Danubium in *Sicambria*

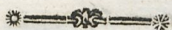
inquit, quoque animadvertit *Potentianae* nullum antiquorum Scriptorum meminisse; sed a recentioribus iisque patriis dumtaxat in *Attilae* gestis eam nominari. Apud eam tres Duces Hunnorum, *Belam*, *Cbeuam* & *Cadicam* anno Christi CCCLXXXIII. cum *Materno* Praefide Romano, & *Detrico* Germanorum Duce ferro decertasse, desideratis vtrunque trecentis quinque ac tricenis millibus cum iisdem domesticis Historicis tradit. Opinatur autem urbem eam ibi fuisse, vbi hodie est pagus *Adonius* infra *Budam* septenis milliaribus germanicis. Primam in *Potentiana* collocatam fuisse coloniam romanam putavit; de qua tacent veteres. Hucusque *Timon de Hidio*. *Belius* ad stipulatur in *Thuroczio* his verbis: „ *Potentianae* alias nullus antiquorum Scriptorum meminit; ego itaque *Mogentianam* substituendam censerem, cuius *Antonini* itinerarium mentionem facit; quamvis priorem, in oppido *Adon* infra *Budam* existisse, quorundam constans sit opinio.

bria (g) transiuerunt; exercitum *Macrini* & *Ditrici*, quem capere *Potentiana* non potuit, in tentoriis, campis commorantem crudeliter trucidarunt. Pro qua enim inuafione *Ditricus* acerbatus in campum *Tawarnucweg* (h) exiuit cum Hunis committens plures

C 5

cū

-
- (g) *Sicambriae* incunabula *M. Thuroczius* non dubitat referre ad *Franconem* vltimi *Regis Troianorum Ducem*, quem narrat post *Troianae urbis excidium in Pannoiam*, quae olim *M. Alexandri aeuo superior Graecia* vocabatur, magno cum populo venisse, & sub monte *Sycan*, secus fluiuium *Isirum*, qui & *Danubius* dicitur, ciuitatem amplissimam aedificasse, & illi nomen a monte *Sycan* praedicto, *Sycambriam* imposuisse. — *Paullo aliter Ranzanus*, *Supra*, inquit *Budam in eadem Danubii ripa* exstant adhuc vetustissimae cuiusdam urbis vestigia, referentia magnum muri ambitum; *Sicambria* is locus vocitatur. Sunt qui credunt, fuisse ei nomen inditum a *Sicambriis*, *Germaniac* olim populis, quorum auxiliaria quaedam legio, *Romanorum Imperatorum temporibus*, in *Pannonias* proiecta, sedes ibi posuerat &c.
- (h) *Thur. Tarnokwelgh*. Recentior manus in *Mss.* correxit: *Tarnok Völgye*.

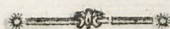
cum fuorum & *Macrini* maximo interitu ac periculo. Fertur tamen Hunos in hoc loco potenter deuicisse; Hunorum autem residuum in sua est reuersum, arrepta fuga, tabernacula. In eo enim praelio ex Hunis virorum C. millia, & XXV. millia corruerunt *Cuwe* etiam Capitaneo ibidem interfecto. De militia vero *Ditrici* & *Macrini* exceptis illis, qui in suis tentoriis ante urbem memoratam fuerant trucidati CC. millia & X. millia perierunt. Videns ergo *Ditricus* tantam cædem fuorum accidisse, die altera post congressum praelii perrexit versus *Tulnam* ciuitatem, quae tunc erat ciuitas Latinorum inter vrbes Pannoniae computata, cum *Macrino*. Tunc Huni intellecto, quod *Macrinus* & *Ditricus* de loco certaminis remouissent sua castra, reuersi ad locum certaminis, sociorum cadauera, quae poterant inuenire, *Cuquemque* Capitaneum prope stratam, vbi statum erecta lapidea more Scythico solemniter terrae commendarunt, partesque illius territorii *Cuweazoa* (i) post haec

VO-

(i) Thur. *Keweza* vel *Kewehúza*.

vocauerunt. Cognita itaque armorum & animi occidentis nationis qualitate & quantitate Huni animum resumendo, exercitu refarcito aduersus *Ditricum* & *Macrinum* versus *Tulnam* pugnaturi perrexerunt. Quorum aduentum *Ditricus*, vt cognouit in *Cesummaur* (k) eos conuenit, & a mane vsque nonam praelium est commissum tam vehemens ac hostile, vt *Wela*, *Rema*, & *Caducha* Hunorum illustres Capitanei cum aliis XL. millibus in ipso certamine intererent. Quorum etiam cadavera abinde remouentes apud statuam memoratam cum ceteris fociis subterrarunt. Occubuit quoque *Macrinus* ex romano exercitu ipso die, & quamplures principes Germanorum, *Ditrico* per iaculum in fronte letaliter vulnerato, & quasi toto exercitu occidentis intercepto ac fugato. Postquam vero exerci-

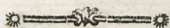
(k) In Mss. legitur *Cesummaur* & *Cesunmaur*, quod est hodie *Zeiselmaur*, inferioris Austriae oppidum, tribus supra Viennam miliaribus in vicinia ciuitatis Tulnensis situm; olim *Cetii* murus, vel *Cetia* Romanorum colonia, dein ab Hunis vastata.

citus se disperfit, romano more Huni
 super se *Ethelam* Regem praeficiunt,
 ipseque *Budam* fratrem suum de flumi-
 ne *Tize* vsque *Don* super diuisas exte-
 ras nationes principem constituit, ac
 Rectorem. Ipse autem se ipsum Huno-
 rum Regem, metum orbis, flagellum
 Dei a subiectis suis fecit appellari. Erat
 enim Rex *Ethela* colore teter, oculis
 nigris, & furiosis, pectore lato, elatus
 incessu, statura brevis, barbam proli-
 xam cum Hunis deferebat. Audaciae
 quidem temperantis erat, in praeliis
 astutus & sollicitus, suo corpore com-
 petentis fortitudinis habebatur. In vo-
 luntate siquidem magnanimus, politis
 armis, mundis tabernaculis, cultuque
 utebatur. Erat enim venerus ultra
 modum. In arca sua aes tenere con-
 temnebat. Propter quod ab externa na-
 tione amabatur, eo quod liberalis esset,
 ac communis. Ex nimia vero seuerita-
 te, quam habebat, a suis Hunis mira-
 biliter timebatur. Nationes ideoque
 regnorum diuersorum ad ipsum de fini-
 bus orbis terrae confluebant, quibus
 pro posse liberaliter affuebat. Decem
 enim millium curruum falcatorum in
 suo

suo exercitu deferri faciebat cum di-
 versis generibus machinarum, quibus
 vrbes & castra destrui faciebat. Taber-
 nacula etiam variis modis Regnorum di-
 uerforum habere consueuerat operata.
 Vnum habebat sic celebre & solemne,
 vt ex laminis aureis mirifice coniunctim
 solidatum, modo solui, & nunc recon-
 iungi ad tendentium staret voluntatem.
 Columnae eius ex auro laboratae ha-
 bentes iunctiones, opera ductilia, in
 medio tamen vacuae, in iuncturis suis
 pretiosis lapidibus iungebantur mirabili-
 ter fabricatae. Sed etiam sua maristalla,
 dum pergeret in exercitum, equis di-
 uersarum patriarum replebatur, quos,
 quamuis visus esset habuisse, largiter
 egentibus tribuebat ita quidem, vt vix
 duos haberet aliquando pro vsu equi-
 tandi. Ista ergo maristallae ex purpu-
 ra & bysso habebant paraturam; sellae
 vero regales ex auro & lapidibus pre-
 tiosis fuerant laboratae. Mensa autem
 eius erat tota aurea, vasa etiam con-
 quinarum. Thalamus quidem eius ex
 auro purissimo, laboratu mirifico in
 exercitu secum ferebatur. Expeditio
 autem eius praeter exteris nationes de-
 cius

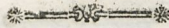

cies centenis armatorum millibus replebatur, ita quidem, vt si vnum Scythicum decedere contigisset, alter pro ipso confestim ponebatur. Sed arma gentis eius ex corio maxime & etiam metallis variis diversimode fuerant laborata, ferrens arcus, cultros & lanceas. Banerium quoque Regis *Ethelae*, quod in proprio scuto gestare consueuerat, similitudinem auis habebat, quae hungarice *Turul* dicitur, in capite cum corona. Istud enim banerium Huni vsque tempora Ducis *Geichae*, dum se regerent, pro communi in exercitu semper secum gestauere. In istis itaque & aliis populis huiusmodi *Ethela* Rex Hunorum prae ceteris Regibus sui temporis gloriosior erat in hoc mundo. Ciuitatum, castrorum, & vrbium dominus fieri cupiebat, & super illas dominari. Habitationem vero in ipsa contemnebat. Cum gente enim sua in campis, tum tabernaculis & bigis incedebat. Extera natio, quae eum sequebatur, in ciuitatibus & in villis. Indumentorum vero modus & forma, sua & gente, modum Medorum continebat.

CA-

CAPVT III.

Postquam vero in praelio *Caesunmaur* Romani corruissent, & fuissent dispersi vsque quaque, Rex *Ethela* est conuersus in castra gentis suae, & ibi in descensu vltra *Tizam* paucis diebus habitauit, tandem in *Scemen* curiam solemnem celebrare procurauit. Ad quam *Ditricus de Verona* cum principibus Germaniae accedens omne homagium *Ethelae* & Hunis fecisse perhibebatur. Suggestit Regi, vt inuadere debeat regna occidentis: cuius quidem consilium amplectendo exercitum statim proclamari iussit. Egressus de *Sicambria* primo Illyricos subiiciens, deinde *Rhenum Constantiae* pertransiuit. Abinde vero *Rhenum* inferius descendendo Rex *Sigismundus* apud *Basileam* cum egeni exercitu suo conuenit, quem deuincens cum impetu suo, fecit in principio obedire. A loco autem illo egressus obsedit *Argentinam* ciuitatem, quam primitus Romanorum *Caesarum* nullus po-

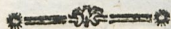
potuit expugnare, metus orbis expugnauit diruendo murum eius, vt cunctis adeuntibus via libera haberetur, edictum faciens, ne uiuente eo muraretur. Propter quod eadem ciuitas *Strosburc* non *Argentina* vsque hodie est uocata. Amoto autem de loco illo suo exercitu *Luxouium*, (a) *Bizantium*, (b) *Chalon*, (c) *Masticoniam*, (d) *Lingonensem* (e) & *Lugdulum* (f) *Burgundiae* destruxit ciuitates. Descendens autem iuxta *Rhodanum* aduersus *Cathalaunos*, ubi etiam diuiso suo exercitu tertiam partem suae gentis contra *Miramammonam* Soldanum scilicet *Marroquiae*

-
- (a) *Luxouium* Burgundiae oppidum, dictum vulgò *Luxcu* vel *Luxeuil*.
 (b) Alias *Vesantio* vel *Bisantio*, vulgariter *Besancon* Metropolis Burgundiae.
 (c) *Cabillonum* seu *Cabillonia*, vulgò *Chalon sur Saone*, olim sedes Regum Burgundiae.
 (d) *Matisco*, *Matiscona*, seu etiam *Mastico* vrbs Burgundiae hodie *Mascon*.
 (e) Alias *Lingonum*, hodie Gallis *Langres* vrbs antiquissima
 (f) Hodie emporium *Lyon* totius Galliae celeberrimum, quod olim Burgundiae Regibus paruit. Parad. de antiq. statu Burg. c. 8.

quiae cum electis Capitaneis destinavit.
 Quo audito *Mirama* de vrbe *Sibiliae*
 (g) fugiit ante Hunos in *Maroquiam*
 brachio *Sibiliae* transpassato. Tunc in-
 terea Regem *Ethelam* Romanorum Pa-
 tricius dictus *Ecius* cum X. Regibus oc-
 cidentis inuasit ex abrupto. Et dum
 subitum iusultum niterentur facere su-
 per *Ethelam*, per nuncios praeliandi in-
 ducias ab ipso postulavit, vt copia suae
 gentis, quae absens fuerat, iungeretur.
 Sed illis renuentibus inter vtrosque
 exercitus a mane vsque noctem in cam-
 po *Belinder* praelium est commissum.
 Erat enim inter vtrosque exercitus flu-
 vius discurrens tam paruissimus, vt, si
 capellum quis iactasset in ipso, fluuii
 plano, cursu vix poterat inferius remo-
 ueri. Praelio autem iam confecto ani-
 malium sanguine & humano talis tor-
 rens efficitur, vt aurigam cum curru
 introtraheret, & armatos, fieretque
 mortalitas per torrentem in exercitu
 valde valde magna. Istud ergo prae-
 lium,

(g) Seu *Seviliae*, quae alias *Hispalis* dicitur.

D

lium, quod commissum exstitit inter Hu-
 nos ac Reges occidentis in loco memo-
 rato, omnibus praeliis huius modi,
 quae commissa sunt vno loco & vna
 die, per veteres maius esse perhibetur.
 In quo quidem conflictu Gothorum
 Rex Adalricus miserabiliter intercipitur.
 Cuius quidem obitum alii Reges, vt
 cognoscunt, in fugam conuertuntur.
 Ab illo itaque die eleuatum est cor
 Hunorum & Regis Ethelae, timorque
 percussit orbem terrae, vt plura regna
 hoc audito censu ac tributo eis serui-
 uerunt. Tertia vero exercitus societas,
 quae fuerat contra Marimammonam de-
 stinata, propter moram interesse non
 valens in praelio, remansit vsque vitam
 Ethelae Katalaunis, habitatores tandem
 Katalauniae sunt effecti. Erant enim
 soli Huni praeter exteras nationes CCC.
 millia XXX. millia & XXXII. Huni.
 Ex his etiam Hunis plures fuerant in exer-
 citu Capitanei constituti, qui Hunorum
 lingua Spani vocabantur. Ex quorum
 nominibus tota Hispania postmodum est
 vocata, cum primo vocati essent Kata-
 launi. Dimorantibus siquidem Ethela,
 & Hunis in Belinder aliquamdiu tan-
 dem

dem regressi cum victoria, intrauerunt Tolosanam ciuitatem, vbi a ciuibus cum laude summa sunt suscepti. Indeque recedentes Rhemensem ciuitatem Gallicorum, quae Ethelae in eundo resisterat, igne concremarunt, militia & ciuibus, quod se ita recluserat, omnibus trucidatis. Taliterque *Francia & Flandria* demolita *Rhenum Coloniae* pertransiuit, vbi sanctam Vrsulam Britannorum iam Regis filiam cum XI. milibus virginum Hunorum feritas crudeliter iugulauit. Abinde *Thuringiam* introgressus in *Isenaco* curia celebrata super *Dacos, Noruagios, Frisones, Lituanos & Prutenos* exercitum magnum destinauit, quibus deuictis & humilitatis sibi fecit subiugari. Ab *Isenaco* ante curia celebrata egrediens *Sicambriam* introiuit, vbi *Budam* fratrem suum manibus propriis interfecit, proiici faciens corpus eius in Danubium, eo quod ipse, Ethela in partibus occiduis prae-liante inter eum & fratres eius metas stabilitas transgressus fuerat dominando. Fecerat etiam *Sicambriam* suo nomine appellari. Et quamuis Hunis & ceteris suis gentibus interdictum Rex *Ethela* posuit.

fuiſſet, vt vrbs *Ethelae* vocaretur, Teu-
tonici interdium formidantes, eam
Eckulburc nominarunt. Huni vero cu-
ram paruam illud reputantes interdi-
ctum vsque hodie eam vocant *Oubu-*
dam, ſicut prius. His itaque, ſic per-
actis, V. annis continue in Sicambria
requieuit, ſpeculatoribus ſuis in mundi
quatuor partes diſtributis. Speculato-
rum ſiquidem prima ſocietas ordinatim
de Sicambria, in quantum vnus cla-
mor ad alium audiri potuiſſet, Colo-
niae Germaniae ciuitate die ac nocte
ſtare conſueuerat. Altera vsque Li-
tuam. Tertia in Don fluuii littore:
quarta vero Iadrae ciuitate Dalmatiae
ſtationes faciebat, quorum voce & cla-
more, quid Ethela ageret, ſeu quali
exercitationi deditus eſſet, mundi par-
tes quatuor potuiſſent experiri.

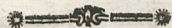

CAPVT IV.

Incidentia. *Pannoniae, Pamphiliae, Macedoniae, Dalmatiae & Phrigiae* ciuitates, quae crebris spoliis, & obsidionibus per Hunos erant fatigatae, natali solo derelicto in Apuliam per mare Adriaticum de Ethela, licentia impetrata transierunt, *Blachis*, qui ipsorum fuere pastores & coloni remanentibus sponte in Pannonia. Repausato autem Rege *Ethela Sicambriae V.* annis defectum tertiae partis suae exercitus, quae remanserat Katalaunis, resarcire pertentauit, curiaque solemniter celebrata egressus est de Pannonia, per Styriam, Carinthiam & Dalmatiam pertransiens, apud urbem *Salonam* mari Adriatico, & Spaletum se coniunxit, ubi ambas vrbes dirui fecit & cremari. Egressus tandem circa mare *Tragurium, Sebenicum, Scardenam, Iadrām, Nonam, Senam, Polam, Parentiam, Capoisfriam, Triestinam* ciuitatem, ac cetera multa oppida occupans, in montanis

D 3

per-

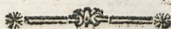
peruenit tandem Aquilegiam, cuius magnitudine circumspecta stupefactus, confusum se reputabat, si dictam ciuitem inexpugnatam reliquisset pro eo maxime, quia quamplures Longobardi de Pannonia, qui Hunorum dominium & Ethelae contemserunt, confugisse in ipsam ferebantur. Quos quidem a ciuibus per nuntios repetens, & dein tradere recusassent, expugnare cepit ciuitatem machinarum diuersis instrumentis. Quam dum capere nullatenus potuisset, obsedit etiam eam anno vno & dimidio. Accidit ergo die vno, vt eandem circumret ciuitatem, multis *Fitonis* (a) eius lateri adhaerentibus, in quibus iuxta suae opinionem fidei spem maximam apponebat; & videns
ci-

(a) *Fitonis*, *Phytonis* vel potius *Pythonis*: *Pythones* dicuntur spiritus diuinatores, qui se humanis corporibus insinuantes, edunt vaticinia. Quin & homines ipsi, qui a Daemonibus huiusmodi possessi erant, *Pythones* adpellabantur: vt non obscure indicat Plutarchus eo in opusculo, quod inscripsit: *Cur oracula deserint?*

eiconiam de mari euolantem, & in pin-
 naculo vnus palatii, in quo habebat
 nidum suum, resedisse, acceptoque in
 rostro pullo suo, in maris arundines
 visibiliter deportauit. Reuerfa tandem
 & alios pullos suos simul cum nido
 transtulisse perhibetur. Quo viso Rex
 Ethela suis militibus ad se conuocatis
 ait: cernite ergo Socii, quod Ciconia
 ista futurorum fatorum sentit indicia,
 urbemque per nos diruendam, ad fu-
 gam, ne cum ciuibus pereat, se com-
 munit. Estote ergo die crastina in prae-
 lio fortiores, videbitis ciuitatem ruitu-
 ram. Tunc edicto proclamato machi-
 narum omnium genere adhibito, cum
 non potuisset machinis expugnare, in-
 genio Scythicorum tandem vsus, ex de-
 cies centenis millibus fellam vnā de
 quolibet postulauit, & facta congerie
 de fellis, iuxta murum iussit incendi
 fellas ipsas; quarum flamma ac ardore
 murus se dissoluens corruisse in terram
 cum turribus perhibetur. Quo viso
 omnes ciues vrbe derelicta in insulam
 maris fugerunt. Eandem etenim insu-
 lam intrauerunt aeterno permanfuri;
 sed in ipsa paucis annis dimorantibus,

D 4

tan-

tandem propter metum Regis Ethelae in paludes *Realt*, vbi nunc morantur, intrauerunt. Vnde etiam eandem insulam vsque hodie Venetica lingua, *Vuca Venesia* nominatur. Veneti siquidem sunt Troiani, vt canit Chronica veterum: *Veneti siquidem sunt Troiani &c.* Post excidium enim Troiae Aquilegiae permanserunt, quam & fundasse referuntur. Quidam autem Venetos de Sabaria fuisse opinantur. Sabaria vero habitata fuerat Longobardis, in qua erat Generalis schola orbis terrae nationi, poëtarum, musis & dogmatibus philosophicis eleganter illustrata, idolorumque erroribus diuersis mancipata. Quam quidem Rex *Gothorum nomine* Archelaus primitus deuastarit, sed postea per Hunos de Pannonia expelluntur, nuncque littora fluuii Tycini habitare dinoscuntur, qui & dicuntur Papienses. Postquam autem Rex Ethela Aquilegiam expugnauit, introiit in forum Iulii, vbi ciuitate concordia occupata in Marchiam intrauit Lombardiae, in qua Taruissum, Brixiā, Paduam, Cremonam, Veronam, Mantuam, Pergamum, Mediolanum,

Ala.

Alexandriam, Ferrariam, aliasque plures vrbes Italiae suo dominio subiugavit. Post haec Rauennam appropinquans Arianorum Archi-Praeful, qui in dicta ciuitate contra sedem apostolicam fecerat eleuari XII. Cardinales suam sectam imitantes thesaurum habens copiosum ciuibus ignorantibus Hunos in urbem occulte intromisit, Catholicos, qui erant in ea potiores per ipsos fecit trucidari, permittens Ethelae, quod si suae sectae adhaeserit, fueritque Christianos persequutus absque fatiga suae gentis, & expensis, romanam urbem, totam Italiam & Affricam eius imperio subiugaret. Cumque *Ethela* annuisset plus amore dominii, quam sectae memoratae, cognito Romani periculo, quod exinde poterat Christianis suscitari; *Leonem* Romanum Antistitem ad *Ethelam* transmiserunt, petentes, vt exiret de finibus Lombardorum, propter quod ei & censum persoluerent, & gentem darent, quam vellet. Apostolico itaque ad *Ethelam*, cum comitibus & clero romano pro parte conuenerunt in campo ante Rauennam loquuturi.

D 5

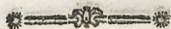
Dum-

Dumque in equis vterque mutuo loquerentur, graueque videretur Regi admittere, quod Romani postulabant, inter colloquia (b) contigit *Ethelam* sursum aspicere superque caput suum in aëre hominem pendentem gladium tenentem versatilem, quo caput ejus auferre minabatur. Vnde quidem corde perterritus vniuersas petitiones annuit Romanorum, & sic Apostolicus cum gaudio Romam rediit, & Rex *Raennam* est ingressus. In qua quidem Archi-Praefulem Arianum cum omnibus sequacibus & complicibus captiuari faciens extorsit ab eo sexaginta marcarum millia auri, quos postea fecit omnes iugulari. In his etiam diebus, dum *Ethela* Rauennae moraretur, *Zoard* Capitaneus princeps militiae Regis cum Hunorum exercitu intrat in Apuliam, & Calabrian, vbi *Reginam* ciuitatem & *Catbonam*, in qua *Catbo* natus

(b) Ms. Vien. *Vidit supra caput suum pendere hominem in aëre habentem gladium versatilem in manu sua, quae ipsius caput, quasi stridentibus, dentibus, truncare minabatur.*

tus habitauit, demolitur, & demum terra laboris demolita vsque montem Cassinum exercitus vastat; inde tandem cum victoria *Rauennam* est reuersus. His itaque sic peractis de Italia Rex *Ethela* rediit in Pannoniam. Dum ergo per occidentem, orientem, aquilonem ac meridiem longe lateque imperando extendisset suum posse, versabat in animo, vt *Aegyptios*, *Assyrios* & *Africam* subiugaret. Tunc interea *Bractanorum* Regis filiam *Micolt* nomine sibi adducunt ad amandum suam formam humanam pulcriorem, quam quidem adamasse in tantum perhibetur, quod excessit modum in habendo. Eadem enim nocte, dum ipsam carnaliter cognouisset, plus excefferat more solito in potando, & vsu coitus provelle consumato, ex eius naribus supine dormienti sanguis est egressus, qui locum liberum non habens exeundi in meatum gutturis introiuit, vbi coagulatum praepediens anhelitum, metum orbis suffocauit. (c) *Micolt* vero de somno

(c) M. Ioh. de Thwroc. Cap. XXII. edit. Schwandtnerianae fol. Tom. I. pag. 76.
» At-

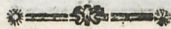

somno excitata dum suum Dominum crebris motibus excitasset, nec se mouere potuisset, corpus cernens frigidatum, & priuatum calore naturali, euulando cubicularios regios ad se euocans, suum Dominum exclamauit introisse vniuersae viam carnis. Qui quidem terribiliter exclamantes ad palatii ostia vniuersos vigiles fecerunt cursitare, sepelierunt eum in loco superius memorato cum *Wela*, *Kaducha* & aliis Capitaneis. Diuulgato ergo eius obitu obstupuit orbis terrae, & vtrum plangerent inimici, vel gauderent, haesitabant: multitudinem filiorum formidantes, qui quasi populus vix potuit numerari. Vnum etenim ex filiis post ipsum credebant regnaturum. Sed Ditricti astutia Veronensis ac Principum

Ala-

„ Attila, inquit, vero regnauit annis *quadraginta quatuor*, ducatum tenuit annis *quinque*, vixit autem *centum viginti quatuor annis*. Post ingressum vero Hungarorum in Pannoniam *septuagesimo secundo*, ab incarnatione autem Domini, *quadringentesimo quadagesimo quinto anno*, diem clausit extremum.

Alamanniae, quibus Rex *Ethela* in collo residebat imperando, in partitas diuersas Hunorum communitas est diuisa, ita quidem, vt quidam *Chabam* Regis *Ethelae* filium ex Graecorum Imperatoris filia seu *Honorii* genitum; alii vero *Aladarium* ex *Cremildi* Germaniae Principissa procreatum praeficere in Regem post *Ethelam* nitentur. Quia vero pars sanior *Chabae* adhaerebat; extera autem natio *Aladario*, praelium inter ambos suscitatur. In primo ergo praelio *Aladarius* superatur: in secundo autem, quod *Sicambriae* per XV. dies continue committitur; exercitus *Chabae* sic deuincitur & prostratur, quod perpauci filii *Ethelae*, Huiusque remanent. Istud enim est praelium, quod *Huni* praelium *Crumbelt* usque adhuc nominantes vocauerunt. In quo quidem praelio tantus sanguis germanicus est effusus, quod si Teutonici ob dedecus non celarent, & vellent pure referare, per plures dies in Danubio aqua bibi non poterat, nec per homines, nec per pecus, quoniam de *Sicambria*, usque urbem *Potentiae* sanguine inundauit. Fugit ergo *Chabacum*

cum XV. millibus *Hunorum* in *Graeciam* ad *Honorium*, & quamuis retinere voluisset, & *Graeciae* incolam efficere, non permansit, rediens in *Scythiam* ad patris nationes ac cognatos. Qui dum *Scythiam* introisset, mox incepit suadere, quod penitus redirent in *Pannoniam* ultionem de *Germanicis* accepturi. Remanserant quoque de *Hunis* virorum tria millia ex praelio *Crimildino* erepti per fugae interfugium, qui timentes occidentis nationes in campo *Chigle* vsque *Arpad* permanserunt, qui se ibi non *Hunos*, sed *Zatulos* vocauerunt. Isti etenim *Zatuli* *Hunorum* sunt residui, qui dum *Hungaros* in *Pannoniam* iterato cognouerunt remeasse, redeuntibus in *Rhuteniae* finibus occurrerunt, insimulque *Pannonia* conquestata, partem in ea sunt adepti, non tamen in plano *Pannoniae*, sed cum *Blackis* in montibus confinii sortem habuerunt. Vnde *Blackis* commixti litteris ipsorum uti prohibentur. Isti quippe *Zatuli* in *Graecia* periisse *Chabam* putauerunt. Vnde vulgus adhuc loquitur in communi: *Tunc redire debeas*, dicunt recedenti,
quan-

quando *Chaba de Graecia reuertetur.*
 Iste ergo *Chaba* filius *Ethelae* est legi-
 timus, ex filia *Honorii Imperatoris*
Graecorum genitus, cui *Edemen* & *Ed*
 filii sunt vocati. *Edemen* autem, tum
Hungari in *Pannoniam* secundario sunt
 reuersi, cum maxima familia patris sui
 & matris introiuit. Nam mater eius
 de *Corosminis* orta erat. *Ed* vero in
Scythia remansit apud Patrem. Ex
 isto enim *Chaba* generatio *Abae* est
 egressa. Cum ergo *Chaba* adiens in
Scythiam nobilitate genitricis in com-
 muni se iactaret, *Hunorum* nobilitas
 ipsum contemnebat, asserentes eum non
 verum esse alumnum *Regni Scythiae*,
 sed quasi *Missitalium* exterae nationis.
 Propter quod e *Scythia*, vxorem non
 accepit, sed traduxit de gente *Coros-*
mina. Postquam autem filii *Ethelae* in
 praelio *Crumhelt* cum gente *Scythica*
 fere quasi deperissent, *Pannonia* exst-
 itit X. annis sine Rege, *Sclauis* tan-
 tummodo, *Graecis*, *Teutonicis*, *Messia-*
nis & *Vlackis* aduenis remanentibus in
 eadem, qui viuente *Ethela* populari ser-
 uitio sibi seruiebant. Surrexit tandem
Zyataplug filius *Morot* Princeps quidem
 in

in Polonia, qui Braeta subiugando Bulgaris, Messianisque imperabat, incipiens similiter in Pannonia post Hunorum exterminium dominari. Hunc quidem Hungari de fluuio Hung variis muneribus allectum, & nuntiis explorantes, considerata militia illius immunita, ipsum Zvataplug irruptione subita prope fluuium Racus, mox Banhida in quodam oppido, cuius interrupta adhuc eminent, cum tota militia perueniunt; & sic Pannoniae populis, qui superius sunt notati, inceperunt dominari. Tradunt quidam, quod Hungari Morot non Zvataplug in secundo eorum reditu in Pannonia reperissent principantem. Hoc idcirco esse habet, quia Morot pater eius, nomine maior erat, sed confectus senio repausabat in castro, quod Bezprem nominatur. Audito infortunio, quod filio acciderat, morte subita ob dolorem finiuit vitam suam, filius vero in dominando nouus erat.

Explicit liber primus de primo introitu.

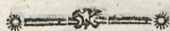

Incipit secundus liber de reditu.

CAPVT I.

Digestis ergo Hunorum natalibus, praeliis felicibus & sinistris, quotiensque sua loca immutauerunt; nunc videndum est, quo tempore redierint in Pannoniam iterato, & qui fuerint redeuntium Capitanei, quantusque numerus armatorum praesenti opusculo apponere dignum duxi. Imperante ergo *Ottone Sueuo in Germania & Italia; in Francia Ludouico Rege Lotharii filio, & Graeciam Antonino duro, filio Theodori gubernante DCCCLXXII anno* ab incarnatione Iesu Christi, Huni siue Hungari denuo ingressi in Pannoniam (a) transierunt per regna *Bessicorum,*

(a) M. Ioh. Thurocius aliter: *Anno igitur, ait, ab incarnatione Domini Iesu Christi septingentesimo quadragesimo quarto, a morte vero Attilae Regis trecentesimo primo,*

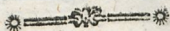

rum, Alborum Comanorum, & ciuitatem Kyo (b) & deinde in fluuio Hung vocato, vbi castrum fundauere, referunt. A quo quidem fluuio Hungari a gentibus occidentis sunt vocati. Cumque & alia VI. castra post hunc fundauissent, aliquamdiu in illis partibus permansere, tandemque Zvataplug interemto, quemadmodum superius est narratum, in VII. exercitus sunt diuisi ita quidem, vt vnus exercitus sine centurionibus, decurionibusque vnum haberet Capitaneum, cui tamquam Duci deberent vnanimiter intendere, ac parere. Habebat enim exercitus XXX. millia virorum armatorum exceptis decu-

mo, vulgariter Magyari, siue Huni, latine vero Hungari, tempore Constantini Quinti Imperatoris & Zachariae PP. denuo ingressi sunt Pannoniam. Ms. membr. Anno igitur ab incarnatione Domini, sexcentesimo, vel sexingentesimo septuagesimo septimo; a morte vero Attilae Regis centesimo anno. Ms. Vien. Kezue Chart. apographum DCCCLXXXVIII.

(b) *Vulgo Kiow, Kiouiam urbem Sarmatiae ad Borysthenem fluuium,*

curionibus ac praefectis. Egressi ergo vexillis erectis cum vxoribus, liberis & armentis Danubium in *Pest* & in portu *Zab* transierunt, vbi castrum quoddam circa *Danubium*, in quo erant milites *Zvataplug* recollecti, qui fuere erepti per fugam, quando dominus ipsorum intererat, expugnarunt: in quo quidem affinem *Morot* nimis vetulum cum aliis perimentes, vsque hodie fabulose *Morot* ipsum fuisse asseuerant. Ex istis ergo Capitaneis *Arpad* filius *Ahni*, filii *Elad*, filii *Vger* de genere *Turul* rebus ditior erat, & potentior gente. Hic ergo *Arpad* cum gente sua *Rhuthenorum* alpes prior perforauit, & in fluuio *Vng* primus fixit sua castra, eo quod eius profapia ista prae ceteris Scythiae tribubus praerogatiua inuestitur dignitate, vt exercitum praecedat eundo, retrograditur redeuntem. Et cum transmeato Danubio Pannoniam introisset ipse *Arpad*, in loco illo fixit tabernacula, vbi modo *Alben* ciuitas est fundata. Illeque locus primus descensus existit *Arpad* Ducis. Alterius vero exercitus Capitaneus *Zobole* vocabatur, qui in eo loco

fixit sua castra, vbi modo *Chakmara* iacet desolata. Ab isto *Zobole* generatio *Chak* esse habet. Tertii quidem exercitus *Iula* fuit Capitaneus, hic iacet, cum aliis in Pannoniam introisset, in partibus *Erteuelu* tandem habitauit. Sed quarti Capitaneus, Vrs est nominatus; ipse circa flumen *Soio* sua tabernacula fixisse perhibetur. Quinti vero exercitus *Cund* est dictus Capitaneus. Hic circa *Nyr* habitauit, huius filii *Cund* & *Cupian* sunt vocati. *Lel* ergo exercitus sexti ductor fuerat. Iste circa *Golgotha* primitus habitans, exinde *Messianis* & *Boëmis* extirpatis, tandem in partibus *Nitrae* saepius fertur habitasse. Ex isto *Zuard* oritur tribus & cognatio. Septimi quidem exercitus *Werbulchu* Dux est dictus. Hic in *Zala*, circa lacum *Boloton* descendisse perhibetur. Pro eo enim *Werbulchu* (c) est vocatus,

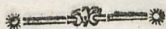
(c) Si aliquid coniectura adsequi licet, existimo ex adiunctis rerum huius Ducis nomen ex duabus vocibus hungaricis *Vér* (Wer) & *Bultsu* (Bulchu) componi, quod idem significat, ac *sanguinis* vel
san-

tus, quia *Cum* auus eius in praelio *Crimildino* per Teutonicos fuisset interfectus, & id ei pro certo constitisset, volens recipere vindictam super eos, plures germanicos affari fecit super veru, & tanta crudelitate in eos dicitur exarsisse, quod quorundam quoque sanguinem bibit sicut vinum. Isti quidem Capitanei loca, descensumque, vt superius est dictum, sibi elegerunt. Similiter & generationes aliae, vbi eis placuit, eligentes. Cum autem resedissent Pannonia occupata, tandem Morauiam & Boëmiam bonis omnibus spoliarunt Waratislao eorum duce in praelio interfecto. Pro hoc vero Carinthiam hostiliter adeuntes, vltra castrum *Leopab Meraniae* Dux *Gotfridus* nomine, Duxque *Eberchardus* cum Aquilegiensi *Patriarcha* ipsis occurrentes atrociter insimul pugnaverunt. Et quamuis ex Hungaris plures corruissent in praelio memorato, vtrique Duces occi-

E 3

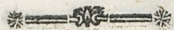
dun-

sanguineam indulgentiam. Id forsitan non male. An non conueniunt rebus nomina saepe suis?

iuntur, Patriarcha per fugam liberato. Abinde spoliata *Styria*, *Carinthia* & *Carniola* cum maxima praeda in Pannoniam reuertuntur. *Conradus* vero Imperator, vt audiuit latrocinationem gentis suae, exiens de Italia, intrauit *Augustam* Sueviae ciuitatem, vt exinde in Hungariam introiret, Hungaros inuasurus. Sed interea Romae bellum generatur intestinum, & Caesar Romam redit. Tunc Hungari exeuntes in *Bulgariam* intrant, ex qua armenta & captiuos extrahunt infinitos, redeuntes tandem cum victoria in Pannoniam. Tempore item alio per *Forum Iulii* intrant *Lombardiam*, vbi *Luitardum* Wercellanae ciuitatis Episcopum, Imperatoris *Caroli* consiliarium fidissimum occidentes ex ipsius Ecclesia thesaurum maximum rapuerunt, totaque pene Lombardia demolita cum maxima praeda in Pannoniam reuertuntur. Post haec *Saxoniā*, *Thuringiam*, *Sueuiam* Rheno circa *Maguntiam* transpassato, *orientalem Traciam* & *Burgundiam* demoliti Ecclesias etiam plures destruxerunt. Et cum Rhenum in Constantia in reditu pertransissent, & cum maxi-
mo

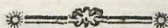
mo honore venissent in *Bauariam*, circa castrum *Abab* Alamannicus exercitus ipsos intuat ex abrupto, quibus viriliter resistentibus, praelio confecto Teutonici sagittis deuincuntur, vbi capitur *Hertindus de Suarckunbat* Imperatoris Maristaltus, id est militiae suae Princeps, & alii quamplures nobiles cum eodem; & licet inaeestimabilem pecuniam pro redemptione eorum tradidissent, ante *Ratisponam* in signum positi, sagittis crudelissime ciuibus in muro stantibus & admirantibus perforantur, & sic tandem cum victoria & praeda maxima ad propria reuertuntur. Transactis ergo paucis diebus *Lel* & *Bulchu* per communitatem Hungarorum in Teutoniā destinantur, & cum *Augustam* peruenissent vltra fluium *Lyb* in prato fixere sua castra, ciuitatem diuturnis & nocturnis bellis molestantes. Cumque subitis saltibus capere non valerent, obstinati nolentes recedere de suburbio. *Vrricus* Epicopus cum ciuibus ad Caesarem missis nuntiis animant eum, vt succurrat ciuitati, quia Hungari obsidentes eos, licet sint plurimi, non se custodiunt, quod fa-

cillime poterunt debellari. Egressus itaque Imperator de *Vlmenfi* curia veniens celeriter, & absconse explorato processu & exercitu Hungarorum in hora tertia cum plueret, irruit super eos, & vnum exercitum viciniorem ciuitati festinanter debellauit. Quo viso *Lel* & *Bulcbu* fugae remedium quaeritantes in nauem se colligunt submittentés se per Danubium, vt fugiant in Hungariam. Qui quidem in transitu *Ratisponae* captiuati Caesari transmittuntur, quos Caesar iudicio suspendii condemnando *Ratisponae* fecit occidi in patibulo. Quidam vero ipsos aliter damnatos fabulose assueuerant, quod Caesari praesentati vnus illorum cum tuba in caput ipsum Caesarem occidisset feriendo. Quae sane fabella verosimili aduersatur, & credens huiusmodi leuitate mentis notatur. Nam personae criminosae ligatis manibus conspectui principum praesentantur. Verum quidem est, & libri continent Chronicorum, vt blasphemati audacter Caesari iniuriose sunt loquuti, asserentes, quod si ipsos occidi fecerit, de gente sua de cetero nullus captus viuere potest, sed vel in per-

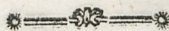
pe-

petuam tradetur seruitutem, aut nullo iudicio praecedente occidetur. Quod & factum est. Quia, vt Hungari audierunt, vt Caesar sic ipsos occidisset, omnes captiuos Teutonicos, tam mulieres, quam paruulos vsque ad XX. millia iugularunt. Alius vero exercitus, qui distabat ab *Augusta*, impetum Caesaris vt persensit superos socios in vnam siluam se collegit, & vt eius exercitum dispersum recognouit, persequutus est maiorem aciem gentis suae, quae tendebat versus Rhenum, quam in campo coniungens cursitando, se insimul adunauit sicut apes, quia sagittis vulnerando nec descendere, nec recedere permiserunt, qui se tandem velut mortuos in manus dederunt Hungarorum. Quos quidem, vt coeperunt, omnibus caput detruncarunt pro exsequia sociorum. Fuerunt autem numero milites & scutiferi quasi VIII. mille, quorum capita sunt truncata. Abinde egressi postmodum Danubii fluiuium in *Vlma* transierunt, & ad *Wiltense coenobium* cum venissent, thesaurum magnum exinde rapuerunt, & post hoc tota Sueuia demolita *Rhenum*.

Wormatiae transierunt, ibique duos
Duces, scilicet *Lotharingiae* & *Sue-*
viae cum maximo exercitu contra eos
 venientes inuenerunt. Quibus deuictis
 & fugatis, tandem *Franciam* intraue-
 runt, ybi Christianis & Coenobitis per-
 sequutio valida facta est per eosdem.
 Exinde autem egressi, vsque fluuium
Rhodanum venientes, duas ciuitates,
 scilicet *Segusam* & *Taurinam* spolia-
 runt. Per alpes Italiae suam viam pro-
 perando, & cum planum vidissent Lom-
 bardiae, concitatis cursibus spolia mul-
 ta rapuerunt, & sic tandem ad pro-
 pria reuertuntur. Postquam vero *Lel*
 & *Bulchu*, vt superius est narratum,
 interissent, exercitus siluit non intrans
 vltius in Germaniam; nam Francia &
 Germania vnanimiter concordantes si-
 mul in vnum adunati venientibus Hun-
 garis deberent resistere vsque vitam.
 Propterea Hungari in *Alamanniam* vs-
 que tempora Regis Stephani semper
 ire dubitabant, ne gens occidentis eos
 inuaderet simul adunata. Postquam au-
 tem Italiae prouincias aliquot spoliaf-
 sent, V. annis fuere sine motu. Tan-
 dem in *Bulgariam* adeuntes vsque *Ydro-*
 po-

polim peruenerunt; dumque exercitum super se venientem non vident, vsque Constantinopolim venientes descendunt prope murum. Tunc Graecus vnus magnus, sicut gygans emittitur, qui duos Hungaros cum eo luctari postulabat, vociferans in hunc modum; vt, si ambos Hungaros in terram non prostraret, extum Graecia censualis Hungaris subiaceret. Cumque idem Graecus exercitui esset plurimum infestissimus, quidam Hungarus *Botond* dictus Graeco opponitur ad luctandum, aereaque praeparata, arrepto dolabro, quem ferre consueuerat, super portam vrbs, quae aerea erat, procurrit, tantamque fissuram in ea fecisse dicitur cum dolabro vno ictu, vt Graeci propter monstram ipsam portam resarcire noluerunt. Quo quidem facto ad aream luctandus inermis aggreditur; & ad spectaculum Hungari in equis, Graeci ad muri propugnacula conuenerunt. Cumque Graecus exisset de vrbe iturus ad aream vidit *Botond* solum stantem paratum ad luctandum exclamauit, quare alium Hungarum non adiungeret sibi in auxilium? Tunc *Botond* aggresso ipso sic
cum

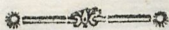
cum comprehendisse perhibetur, vt praeteriit parua hora in luctando, quod Graecus prostratur non valens resurgere vlllo modo. Quo viso Graecorum Imperator, & alii Graecorum proceres; Imperatrix etiam cum suis dispotinis de muro egredientes ad sua palatia perrexerunt prae summa verecundia, quod acciderat, reputantes: & licet Graecus sic allisus superuiveret cum fracto brachio, occasio tamen sibi fuit, ipsa lucta mortis suae. Obtento itaque Hungari certaminis brauiio pro censu postulando ad Graecos nuntios destinant, quibus Imperator subridendo nullum verbum dicitur respondisse. Tunc Hungari cum *Toc-san* eorum Duce consilio irritato, egressi de loco totam *Graeciam* & *Bulgariam* spoliantes ex ipsis aurum, gemmas, lapides pretiosos, captiuos sine numero & armenta infinita rapiunt, redeuntes tandem cum gaudio in Pannoniam. Istud etenim existit vltimum spolium quod fecere Hungari sub ritu paganismo constituti. Communitas itaque Hungarorum cum suis Capitaneis seu Ducibus, quos pro tempore praeficere visa erat, vsque tempora Ducis *Geichae* hinc inde huic mundo spolia & pericula dinoscitur intulisse.

CA-

CAPVT II.

Anno vero Dominicae Incarnationis
 DCCCCLXVII. *Geicha* Dux diui-
 no praemonitus oraculo genuit *Sanctum*
Regem Stephanum. (a) *Mihal* vero fra-
 ter

- (a) M. Ioh. Thworcz Anno Dominicae Incarnationis DCCCCLXIX. natum adfirmat, cui adstipulatur Ranzanus. Eiusdem sententiae est auctor breuis vitae S. Stephani decretis eius praeponi solitae. Melchior Inchofferus, *inquit praestantissimus Timon*, quem ego in *Synopsi rerum hungaricarum* sequutus sum, ortum eius in rebus anni DCCCCLXXXV. adtingit. Franciscus Otrokocotsius in *Historia Ecclesiastica* sentit, ortui Sancti huius Regis congruere annum minimum DCCCCLXXXVI. Considerate profecto is & neruose refellit meam & Inchofferi opinionem, expendens administratum ab eo bellum altero anno, quam pater deceffit: tum designata sacerdotia, aliaque egregia cogitata & facta & *paucis interiectis*. Quis enim *prosequitur*, belli summam? quis *construic-
nem*.

ter *Geichae* genuit *Wazul* & *Zar Ladislaum*. *Sanctus Rex Stephanus* plures quidem filios genuit, sed super omnes vnum genuit *Emericum* nomine Deo & hominibus honorabilem. *Sanctus* namque *Rex Stephanus* coronatus & tandem *Duce Cuppan* interfecto, *Iula* auunculo suo cum vxore & duobus filiis de septem castris in Hungariam adducto, & adiuncto septem castra *Pannoniae*. Post hunc cum *Kean* *Bulgarorum* *Duce* & *Sclauorum* *praeliatus* est. Quo deuicto de ipsius thesauro *Beatae Vir-*

nem sacrorum crederet adolescentulo ac pene puero? tantae tamque eximiae, ac diuinae res certe adtribui non possunt iuueni quintum decimum annum agenti. Grandiorem itaque natu illum fuisse oportuit, dum gubernacula Reipublicae tractare coepit. Quare concedendum est in sententiam primi *Vngaricorum Annalium* *Conditoris*. Cui quoque ab antiquis artificibus in picturis *D. Stephani* expressi longaeuam aetatem viri arguunt. Hucusque *Timon*. Hinc minus adcuratos censeo illos, qui natalem *D. Stephani* vel ad an. *DCCCCLXXIX*, v. *DCCCCLXXXIX*, referunt.

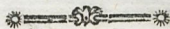
Virginis Ecclesiam *de Alba* ditare non
 omisit, quam fundasse perhibetur. Post-
 quam autem magnificauit Dominus Ma-
 riam suam cum B. Rege *Stephano*, sub-
 iecitque eius dominio multarum gen-
 tium nationes, statuitque pompis hu-
 ius saeculi deposito Regni diademate
 renuntiare, Deique solius seruitio exte-
 rioribus curis expeditus, deditus esse:
 coronam vero Regni, Emerico Duci
 suo filio se daturum disposuit. Erat
 enim B. Rex *Stephanus* litteratus, na-
 turalique ingenio caelitus eruditus; si-
 militer & Emericus. Cum itaque scien-
 tissimus pater curam ministracionis gu-
 bernandi filio scientissimo committere
 intenderet, Dux ipse morte est prae-
 uentus. Fleuit ergo eum pater eius in-
 solabiliter, totaque Hungaria, & prae-
 nimio dolore ac tristitia incurrit aegri-
 tudinem: pedum enim dolore vrgebatur.
 Nam maxime ea propter, vt de suo san-
 guine dignus nullus esset Regni corona
 sublimari, & qui ipso mortuo gentem
 tam nouellam in fide catholica posset
 conseruare. Interea vero viribus cor-
 poris cepit repente destitui, & graua-
 tum languore se sentiens, misit nun-
 tios

tios festinanter, qui *Wazul* filium sui patruelis de carcere Nitrae educeret, quem ipse post eum Regem faceret super Hungaros. Quo audito *Kysla* Regina habito consilio infidelium misit Comitem *Sebus*, qui Regis nuntium praeueniens, *Wazul* oculos effoderet, auresque eius plumbi infusione obturaret, fugeretque abinde in Bohemiam. Quem cum tandem Regis nuntius ad Regem adduxisset, amare fleuit super casu, qui acciderat. Conuocatis ergo ad se *Andrea*, *Bela*, & *Lementa* filiis *Zarladislai* consuluit eis, vt in Bohemiam fugerent festinanter. Beatus autem Rex *Stephanus* XLVI. anno sui regiminis in die Assumptionis Beatae Virginis migravit ad Dominum. Sepultus est *Albae* in Ecclesia Beatae Virginis gloriosae. Confestim ergo Hungarorum cythara in luctum est conuersa, & omnis populus Regni, planxit tam sanctissimum Regem vlulatu magno. Iuuenes eorum ac virgines squalidis induti vestibus per triennium choreas non duxerunt. Regina vero *Kysla* auxilio iniquorum *Petrum Venetum* filium fororis suae, cuius pater Dux fuerat Venetorum, Regem

gem fecit per Hungaros, vt pro libitu
 poffet, motus fuae voluntatis perficere,
 regnumque Hungarorum amiffa liberta-
 te Teutonicis fubiiceretur. Postquam
 autem Petrus regnare incepiffet, omnem
 manfuetudinem Regiae abiecit Maiefta-
 tis, & furore Teutonico defaeniens
 Regni nobiles contemnebat cum Ala-
 manis & Latinis, bona terrae fuperbo
 oculo & infatiabili corde deuorando.
 Munitiones autem, cafta & omnes
 Regni dignitates ab Hungaris auferens
 tradebat Teutonicis & Latinis. Erat
 quoque idem lafcuius vltra modum,
 cuius fatellites turpitudinem intempe-
 ratae libidinis operantes, vxores, filias-
 que Hungarorum, vbicumque *Petrus*
 Rex ambulabat, violenter opprimebant.
 Nullus etiam eo tempore de vxoris, fi-
 liaeque caftitate certus erat propter in-
 fultus Aulicorum Petri Regis. Viden-
 tes ergo Principes & Nobiles Regni ma-
 la gentis fuae, quae fiebant contra le-
 gem, communicato confilio rogauerunt
 Regem, vt fuis iniungeret a tam dete-
 ftabili opera defiftere fine mora. Rex
 vero elationis faftu inflatus, ac furore,
 malitiam, quam in corde gerebat, oc-
 cul-

F

cul-

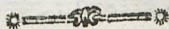

cultando, cum toto veneno effudit in publicum dicens: *Si aliquamdiu sanus ero, omnes Iudices, Spectabiles, Centuriones, Principes & Potestates statuam Teutonicos, & Latinos, terramque Hungariae Regni hospitibus adimplens in dominium tradam Teutonicis.* Hoc itaque fuit discordiae seminarium inter Petrum Regem & Hungaros. Anno ergo Regni Petri tertio Principes & Nobiles Regni Hungariae Episcoporum consilio in vnum conuenerunt contra *Petrum* quaerentes sollicitè, si aliquem de Regali genere possent reperire, qui esset idoneus Regnum gubernare, eosque a Petri tyrannide potenter liberare. Cumque in Regno talem inuenire potuissent nullo modo, ex semetipsis quemdam Comitem nomine *Aba* sororium Sancti Regis Stephani super se Regem praefecerunt. *Aba* vero Rex congregato exercitu Hungarorum processit contra *Petrum* pugnaturus. Cernens autem *Petrus* Hungarorum adiutorio se priuatum, fugiit ad *Henricum* Caesarem in Bauariam, petiturus auxilium sibi dari. *Petro* itaque de Regno effugato illi Tyranni, quorum consilio afflicti erant
Hun-

Hungari, sunt detecti, ex quibus vnum in frustra conciderunt, oculos duorum filiorum eiusdem eruentes; alios vero in mangaris ferreis confregerunt, quosdam lapidibus obruentes. *Sebus* vero, qui *Wazul* oculos eruerat, pedibus confractis ac manibus in rota peremerunt. *Aba* vero in Regem consecrato, ea, quae *Petrus* statuerat in irritum reuocans, Hungarorum scita iussit obseruari. Tertio autem anno *Aba* Regis, descendit *Petrus* Rex cum *Henrico* Caesare ducens maximum exercitum contra *Abam*; quod *Aba* dum sciisset, nuntios mittens ad Caesarem, probauit, si cum eo pacem posset ordinare, vel minime? Cui caesar in respondendo se ostendit inimicum, intellectoque, vt intenderet restituere *Petrum* Hungaris, iratus inuasit Austriam, & vsque in fluiuium *Trense* spoliauit, & *Petrus* hic est reuersus. Tandem quoque misso exercitu in Carinthiam pro spolio faciendo, cum inde redirent onerosi *Gotfridus* Aufriae Marchio circa *Petouiam* insultum faciens super eos, eorum spolia fertur abstulisse. Tunc enim Austria non Duces, sed habebat Marchiones.

F 2

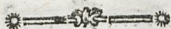
Cum-

Cumque eo tempore *Coloniae* degeret Imperator, audito, quod Hungari lacerassent Teutonicos sine causa, cum Principibus Alamanniae consilium iniit, qualiter ab Hungaris illatam sibi iniuriam, iniuria simili propulsaret. Mouit itaque expeditionem in gentem cum consilio Ducis *Ratislai* Bohemorum, ex aquilonali parte Danubii venit ad Hungarorum confinia. Legati vero *Abae* Regis & Hungarorum promittebant Caesari, vt in omnibus satisfacerent, nisi quia *Petrum* in Regem non susciperent, quod Caesar summopere perficere affectabat. Obligatus enim ei erat iuramento, vt ipsum in Regnum Hungariae iterato collocaret. Cum autem Hungari *Petrum* non admitterent, missis muneribus, dataque fide, quod captiuos Teutonicorum libere permitterent remeare, Caesar consilio inductus Ducis Lotharingiae, & plus allectus muneribus rediit *Bizantium Burgundiae ciuitatem*. Exhinc ergo Rex *Aba* securitate accepta cepit esse insolens, & fauebat superbe in Hungaros, nobiles contemnens; sed & iusiurandum pro nihilo reputabat violare. Hungari ve-

ro

ro nolentes id ei sustinere, conspirarunt, vt eum morti traderent & occiderent. Sed quidam prodidit consilium, ex quibus quos capere potuit, sine iudicii examine interfecit, quod ei exstitit in summum maxime detrimentum. Nam viros quinquaginta consiliandi causa in vnam domum euocauit, quibus in eadem inclusis, crimen non confessos, nec conuictos legibus, caput fecit detruncari. Vnde beatus *Gerardus* Chennadiensis Episcopus canonica feueritate Regem corripuens, praedixit sibi periculum imminere. Tunc quidam ex Hungaris fugientes ad Caesarem loquuti sunt contra Abam dicentes; quod pro nihilo iuramentum reputaret violare, nobilesque, qui eum Regem fecerant, contemnebat. Quibus dixit Imperator; *Oportet ergo, vt captiuos reddat damna emendando.* Caesar ergo Hungarorum animatus consilio, cum exercitu Norico & Bohemico Austriam introiuit, dissimulans se in Hungariam intraturum, sed simulans se cum Aba concordare. Tunc nuntii *Abae* Regis repetebant incessanter a Caesare Hungaros, qui ad Caesarem fugerant conquerentes ac di-

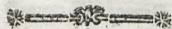
centes, praedones & latrones ipsos esse, guerraeque inter Caesarem & Hungaros praecipuos intentores; ideoque huiusmodi iniquitatis artifices in manus *Abae* Regis tradi oportere. Quod futurum se Caesar promisit nullo modo. Concitato ergo cursu inuasit fines Hungariae intrans per *Supriniura*, & cum vellet in *Bobut* pertransire, non poterat propter aquas, Hungari ergo, qui erant cum Caesare & Petro Rege, duxerunt Caesaris exercitum sursum iuxta flumen *Rebche*, & vtraque flumina tota nocte equitando, orto sole facili vado transierunt. Occurrit autem Rex *Aba* in *Mensu* cum multitudine armatorum, nimis praesumens de victoria, quia Bauari quidam nuntiauerant ei, Caesarem cum paucis introisse. Et ut dicitur, *Aba* Rex victoriam habuisset, nisi quia Hungari quidam amicitiam Petro reseruantes super terram sua vexilla proiecissent, & fugissent. Commisso ergo praelio diu & acriter, tandem Caesar Diuino fretus adminiculo, victoriam est adeptus, *Aba* vero Rex fugiit versus *Tizam* & in villa quadam in scrobe veteri ab Hungaris, quibus
re

regnans nocuerat, iugulatur, & iuxta
 quamdam Ecclesiam sepelitur. Post ali-
 quot autem annos, cum esset effossum
 corpus eius de sepulcro sudarium ac
 ipsius vestimenta inuenerunt incorrupta,
 & loca vulnerum resanata, sepelierunt-
 que tandem corpus eius in proprio mo-
 nasterio. Ex Teutonicis etenim in illo
 praelio sine numero ceciderunt. Vnde
 idem locus vbi praelium est commissum
 eorum lingua vsque hodie *storum pair*
 (a) est vocatus, & *wez nemut* nostra
 lingua. (b)

F 4

CA-

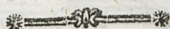
-
- (a) M. I. Thwroc. *ferlorum payer* signifi-
 cantius, nam cum robur exercitus ex Ba-
 varis potissimum constiterit, eorumque
 plurimi ceciderint, dicitur quasi *verloren*
Bayer, id est *perditi Bauari*, quam di-
 stinctionem non adhibentes Hungari com-
 muni vocabulo vsi.
- (b) *Weznemut* pro quo Thur. *Vestnempti* seu
perditi Germani.

C A P V T III.

Caesar vero obtenta victoria descendit *Albam* ciuitatem, vbi *Petro* restituit Regnum, & sic tandem reuersus est *Ratisponam*. Rege ergo *Petro* & *Hungaris*, qui eum in Regnum reducerant, vires & potentiam resumentibus, ceperant esse insolentes. Qua de causa omnes *Hungari* sollicitè intendebant, qualiter amoto *Petro* filios *Zarladislai* reducere potuissent. Dum autem ista ita fierent, *Andreas*, *Bela*, & *Lewenta* aegre ferentes, ne ipsius nomine viuerent in *Polonia*, in *Rutheniam* transierunt. Et dum ibi a Duce *Lodomeriae* propter *Petrum* Regem suscepti non fuissent, ad terram vadunt *Comanorum*. Qui cum eos perimere cogitarent, credentes ipsos exploratores Regni sui, tandem per captiuum *Hungarum* recogniti, optime deinceps pertrahantur. Interea vero *Petrus* Rex *Hungaros* priori grauamine coepit molestare, Tunc in *Chenad* omnes in
vnum

vnnum conuenerunt, consilioque habito communiter pro filio Zarladislai transmittunt, unde ad Regnum remearent. Qui cum in *Pest* aduenissent absconse sicut poterant, statim in curia *Petri* Regis vna nocte in equis velocibus per nuncios trium fratrum proclamatur: quod omnes Teutonici & Latini vbicumque inuenti perimantur, & resumatur ritus paganismus. Mane ergo facto sciscitatus *Petrus* facti causam pro certo recognouit ipsos esse in Hungaria. Et licet immenso dolore tactus esset, se laetum demonstrabat. Tunc clam mittens suos nuncios, vt *Albam* occuparent, reuelato consilio Hungari per omnia loca incipiunt rebellare, occidentes vno tempore Teutonicos & Latinos; mulieribus quoque, infantibus ac sacerdotibus, qui per *Petrum* fuerant praepositi Plebani & Abbates, non parcentes. Et cum in *Albam* nequisset introire; arrepta fuga iuit versus *Musum*, vbi exercitus venisse contra eum perhibetur, inde declinans equitauit festinanter versus *Albam*. Ciues etenim demandauerant, quod rediret, & ciuitatem sibi darent. Cum vero in quam-

dam villam circa Albam peruenisset, subito exercitus ipsum circumdedit, vbi captiuatus oculi eruuntur, licetque superuieret in moerore animi finiens vitam suam *Quinqueecclesiis* subterratur, quam fundasse perhibetur. Tunc tres fratres *Albensen* ingressi ciuitatem, ab omnibus Episcopis, Nobilibus omnique populo cum summa laude sunt suscepti. Et Andreas aeuo potior in Regni solium sublinatur. Quidam autem istos fratres ex Duce *Wazul* progenitos asseuerant ex quadam virgine de genere *Tatun*, non de vero thoro oriundos, & pro tali *missitania* illos de *Tatun* nobilitatem inuenisse. Frivolum pro certo est, & pessime enarratum. Absque hoc namque nobiles sunt, & de Scythia oriundi, quia isti sunt filii *Zarladislai*. *Gerardus* ergo *Episcopus de Chenad* in istis casibus in *Pest* per Hungaros in monte submissus in biga martyrio coronatur, qui Monachus prius fuerat de *Rosacensi Abbatia*, quae est de territorio *Aquilegiae*. Deinde Pannoniam ingressus in *Beel* fuit diutius Heremita. Cum igitur *Andreas* diadema Regni suscepisset, cum Noricis, Boëmis & Polo-

lonis querram dicitur tenuisse, quos superans debellando tribus annis fecisse dicitur censuales. Propter quod *Henricus* Imperator descendens vsque *Bodoct* V. mensibus *Albam* obsedit ciuitatem, vbi tandem sic viribus & potentia dicitur defecisse, vt ipsius Teutonici & Latini in suis tentoriis noctis tempore se viuos sepelirent. Nam Hungari in obscuris in eorum castra descendentes, eos crudeliter sagittis enecabant. Tandem Caesar ille ductus poenitentia a Rege *Andrea* & Hungaris veniam coepit postulare, quod omnia dimitteret in Hungaria praeter equos, faceretque iusiurandum, vt deinceps nec ipse, nec ipsius successores contra Regnum Hungariae hostili manu in Hungariam introirent, nec etiam de *Bodoct* moueret interea pedes suos, donec *Sophiam* suam filiam *Salomoni* Regi de Alamannia ductam traderet in vxorem, quam primitus filio Regis Franciae cum maximo dederat sacramento. Rex vero habito consilio misericorditer eidem dicitur indulgisse. Qui amoto suo castro primum descensum in monte *Barfinus* fecisse comprobatur.

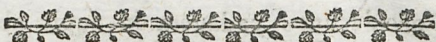
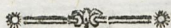
Quia

Quia vero fame ac siti defecerant in eodem loco, ex parte Regis potus & cibus in maxima copia fuit ministratus, indeque crapulati quamplurimi; cum Caesaris vigiles in cautibus obtutibus Hungaros vidissent hinc inde equitantes, in pactis fraudem interesse crediderunt, quod exercitui declarantes dixerunt, ut ad persequendum eos aduenisset. Et quamuis plures in feretis habentes purpurea lectisternia aegritudine fatigati ducerentur, dimissis feretis & lectis purpureis equos ascenderunt, orto sole villam *Vrs* coniungentes. Et cum Castellanus, qui in porta erat, cognouisset, quod gens armata per asperas & immeabiles indagines dimissa via Regia pertransiret, cum suis se armauit. Dumque transeuntem turma a longe aspiciens tueretur, aegroti, qui dimissis feretis & lectisterniis in Monte *Barfurnis* in equis equitabant, collocatis curribus per indagines transiebant. Quorum scutiferi, ut retro viderunt aciem Castellani, derelictis curribus & Dominis super curribus, sicut melius potuerunt, absugerunt. Tunc Rustici venientes currus auferendo, Dominos in curru

ru occiderunt, cadauera in aquis ab-
iectantes. In quibus quidem aegrotis,
quidam milites, aliqui Comites, non-
nulli fuere & Marchiones. Vnde vs-
que hodie in transitu ipso, equorum
ferramenta, gladii & plura his similia,
aquis exsiccatis solent inueniri. Mons
vero Barsunus (a) propter lectisternia
sic relictā, quae fuere purpurea, de
Terricolis existit nominatus. Post mor-
tem itaque Sancti Regis *Stephani* trans-
acti sunt anni XI. Menses IV. vsque ad
annum primum imperii *Andree* Regis.
Interea vero *Petrus* Rex primo & se-
cundo regnavit annis quinque & dimi-
dio. *Aba* vero regnavit annis tribus.
Andreas autem confectus senio anno Im-
perii sui XII. filium suum *Salomonem*
adhuc puerulum cum consensu fratris
sui *Belae* & filiorum eiusdem scilicet *Gei-
chae* & *Ladislai* Regem constituit. Ipse
autem obiit anno Regni sui XV. & in
Tybou monasterio proprio cum *David*
suo filio sepelitur.

CA-

(a) *Barsunus* vel vt hodie *Bársnyos* seu pur-
pureus. Purpuram enim nos Hungari
Bársny appellare solemus.

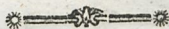
CAPVT IV.

Post hunc regnauit *Benyn Bela*. Quo regnante Hungari fidem derelinquunt, & baptismum, anno in fide oberrantes, vt nec Pagani, nec Catholici viderentur: postea tamen motu proprio fidei adhaeserunt. Iste enim omnia fora die Sabbathi esse voluit pro vendendo & emendo, *byzantiosque* currere fecit per districtum Regni sui, qui denariis argenteis multum paruis, scilicet XL. cambi debuit. Vnde vsque hodie denarii XL. numero aurum appellantur, non quod sint aurei, sed quia denarii XL. valebant *byzantium* vnum. Regnauit autem duobus annis & in tertio migravit ex hoc saeculo, in suoque monasterio dicto *Steugzard* sepelitur. Hic enim caluus erat, & colore brunus, propter quod suum monasterium diminutiue, sicut erat ipse corpore dispositus, sic vocari iussit. (a)
Tan-

(a) Mfs. & Chronicon Budense *Zugzard*.
Thwroc *Zewgzard*, & hodie *Szegszard*.
Cla-

Tandem vero inter *Salomonem*, *Ladislaum*, & *Geicham* grauis discordia fuscitatur, alumni patriae inter se diuiduntur. Quidam enim *Salomoni*, aliqui *Ladislao* & *Geichae* adhaeserunt. Rex autem *Salomon* Caesarem, suum focerum, contra *Ladislaum* & *Geicham* per *Nitram* cum exercitu maximo introducit. Qui *Vaciam* perueniens, *Ladislai* exercitu speculato, finxit se infirmum, per *Posonium* in *Austriam* est reuerfus, dimisso de *Boëmis* & *Noricis* sufficienti auxilio *Salomoni*. Tunc Caesare retrogresso praelium in *Munorod* inter ipsos est commissum, & quo ultra *Salomon* deuincitur, prostrantur *Teutonici* & *Boëmi*. Et dum se suosque deuictos cognouisset, fugam iniiit, *Danubium* in *Szigetseu* pertransiens, in-

Caluum denotat vox Hungarica *Szeg*, cuius caput glabrum *caluitem*, ferrum, colorem *brunum* seu *subnigrum*, moles *rem paruum* denotat, ac proinde *Belae* convenientes circumstantias exprimit. Adde nomen gentile patris *Zar* vel *Zard-Ladislai*, habebis omnia nomine *Szegszard* expressa.

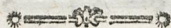

inde in *Musunium* se collegit. In praelio autem *Munorodino* non solum Teutonici aut Boëmi ceciderunt, sed etiam maior pars de militia Regni periit. Salomon tergo metuens fratres suos, cum tota familia in *Styriam* introiuit, vbi in *Agmund* monasterio, familia sua derelicta, in *Musunium* est reuersus volens colligere exercitum iterato. Sed cum de die in diem deficeret, illorumque processus reciperet felicia incrementa, confusus rediit ad Caesarem adiutorium petiturus. Et licet pro militia solidanda affluentem pecuniam tradidisset, Teutonici ob timorem Hungarorum recipere noluerunt. Vnde spe omni destitutus rediit in *Agmund* ad Reginam cum qua dies aliquos cohabitans in veste monachali deinde *Albam* venit. Et cum *Ladislaus* frater eius in porticu Ecclesiae Beatae Virginis manibus propriis, pauperibus elemosynam erogaret, ipse ibi inter eos dicitur accepisse. Quem mox cognouit *Ladislaus*, vt inspexit. Reuersus autem *Ladislaus* a distributione elemosynae inquiri fecit diligenter, non quod ei nocuisset, sed ille malum praesumens
ab

ab eodem, secessit inde versus mare Adriaticum, vbi in ciuitate vocata Pola vsque mortem in summa paupertate, in poenitentia finiens vitam suam, in qua & iacet tumulatus, nunquam rediens ad vxorem vsque mortem. Regina vero *Sophia* vxor eius in maxima castitate perseuerans nunciis frequentibus maritum visitabat, mittens ei expensam, vt habere poterat, inuitando nihilominus, quod eam videre dignaretur vsque mortem. Qui quamuis in corde habuisset, ob nimiam egestatem, tacitus verecundia, ire recusauit. Quem cum de medio sublatum cognouisset, licet multi principes de Germania sibi copulari matrimonialiter voluissent, spretis omnibus, quae habebat, saecularia faciens venundari, egenis est largita. Ipsa vero Monialis effecta, arctissimam vitam deducendo migravit ad Dominum, & in praefato monasterio tumulata, sicut sancta veneratur. Post Salomonem vero regnavit *Geicha* annis tribus & mortuus est, *Vaciae*, quam fundasse dicitur tumulatus. Post *Geicham* vero regnavit *Ladislaus* triginta annis & tribus mensibus in *Warod* re-

G

quie-

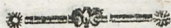

quiescit. Istius ergo temporibus in septem castris in monte, qui *Kyriolerz* dicitur, Belli Hungaris infensissimi, spoliata Hungaria fugientes coniunguntur, & per eundem Ladislaum Regem ac Hungaros taliter superantur, ut nec vnus ex ipsis fertur remansisse. Ladislao autem migrato regnavit post eum filius Geichae Regis Kalomannus annis decem & octo, cuius corpus iacet Albae. Hic quidem Praeful erat, & exinde translatus in Regem coronatur. *Qünves* (b) enim *Kalman* est vocatus, cum libros habebat, in quibus ut Episcopus legebat suas horas. Iste quoque in Regnum Dalmatiae misso exercitu occidi fecit Regem Petrum, qui Hungaris in montibus, qui *Gozd* dicuntur, occurrens est devictus in montibus memoratis & occisus. Unde iidem montes vsque in Hungarico *Patur Gozdia* nominantur. Sedes enim huius Regis & solium in *Tenen* erat civitate. Hoc ergo facto, & regno Dalmatiae conquistato, galeas, naues &

(b) Melius cum *Thwroc* *Könyves* seu *Librififer*.

teritas (c) cum Venetis solidavit, mit-
tens cum eis exercitum Hungarorum
in Apuliam, vbi Monopolim & Brun-
G 2 du-

(c) *Teritas* vocem hanc emendandam puto
hac orthographia scilicet, *Teridas*, vel
Terridas, aut *Tarida*, *Tarides*, *Tarri-
tas*, vel *Taretas* de singulis paucis iudi-
care placet verbis: *Terida*, *Terrida*.
Chart. Ann. 1281. descripta in Historia
Gallo-Byzantina p. 32. Et volumus quod
idem Dux, & commune Venetorum de-
beant armare 15. Galeas & ipsi Imperator
& Rex 15. & 10. *Teridas*, in quibus *Te-
ridis* habeant ipsi Imperator & Rex circa
300. equos & 300. homines ad arma &c.
Statutum Honorii IV. PP. pro Regno
Neapolitano An. 1285. Nullus Comes Ba-
ro vel alius in Regno praedicto compella-
tur ad *Terridas*, vel alia quaecumque va-
sella propriis sumptibus facienda. (Rates
magnas, quas *Teridas* vocant) apud Ni-
colaum Specialem de Siculis rebus L. 3.
C. 18. Regestum olim fol. 150. Quod
cum ipsi quamdam *Teridam* in portu Ma-
joricarum pluribus mercimoniis onerassent
&c. Adde Chronicon Siciliae apud Mar-
tene T. 3. Anecd. Col. 30. & 38. Con-
stitutiones Iacobi Regis Siciliae Col. 31.
&c. *Tarida*, *Tarides*, *Tareta*. Naui-
one-

dufium ciuitates occuparunt, ciuibus quibusdam fidem Venetis obseruantibus. Cumque easdem ciuitates ad tenen-

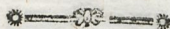
onerariae species, eadem, quae *Tartana* vocitata, vt quidam volunt. Pactum initum inter Philippum, Imp. CP. & Venet. An. 1281. descriptum in Historia Gallo-Bizantina p. 30. Quia Imperator & Rex non proponunt habere, nisi vasella pro deferendis gentibus, equis & victualibus videlicet naues & *Taridas*. Andreas Dandulus in Chron. Mss. Anno 1275, (nunc edito apud Murat. T. 12. col. 392.) Duae Galeae Ianuensium circa Messanam, vnam Venetorum *Taridam* capiunt & col. 371. *Taridas* Venetorum oneratas perciperunt. Occurrit in Annalibus Genuensium apud eundem Murat. T. VI. col. 395. 399. 485. Adde Sanutum L. 3. part. 12. c. 6. Codex Barbaro-Græcus Nicetæ in Alexio L. 3. n. 9. *ταρίδων* habet, alius codex *δρομόνων*. Atque probabilius ex eo emendanda vita S. Nili Iunioris p. 121. *ἀπέλυσεν αὐτὸς συν τοῖς ταρίοις*, legendum enim *ταρίδοις*. Tarrita. Thomas Walsinghamus anno 1386. Ceperunt 5. naues magnas, & 6 Tarritas refertas Ianensium multis bonis. Pachymetes L. V. Hist. c. 30. de iisdem Genuens. *ἐν συ-
σελλο-*

nendum Venetis reliquissent, concitatis
 cursibus planum Apuliae, in quibus-
 dam locis deuastantes tribus mensibus
 in ea permansere. Tandemque ad na-
 ues redeuntes per mare in Dalmatiam
 reuertuntur Capitaneo Hungaro, &
 Regis Hungariae Banerio ibidem cum
 Venetis derelictis. Quas quidem ciui-
 tates Guilelmus Iunior Siciliae Rex per
 auxilium Pisanorum cum magnis sum-
 ptibus postmodum vix rehabuit. Post
 Kalomannum vero regnauit Bela annis
 IX. duobus mensibus, Albae tumula-
 tur. Post Belam autem regnauit Gei-
 cha XX. annis, tandem moritur & Al-
 bae sepelitur. Post hunc regnauit Ste-
 phanus annis XI. mensibus IX. Quo
 quidem imperante Ladislaus Dux sibi
 vsurpat regnum & coronam anno me-
 dio, Albae sepelitur. Post istum Ste-
 phanum frater suus coronam vsurpat
 mensibus V. & diebus V. tandemque
 de-

σελλημέναις κατὰ μηχανασίον, ἀς ἐνάυει τα-
 ρίταις λέγουσι, πλεοντες. In contractae lon-
 gitudinis nauibus nauigantes, quas ipsi
Taritas vocant.

deuincitur, in quo praelio plures regni
nobiles occiduntur. Idem vero de regno
expulsus, demum venit in Zemin, vbi
& finiuit vitam suam, Albae requie-
scit. Sed post hunc regnauit Bela Grae-
cus, quem Becha & Gregor apud Im-
peratorem Graecorum diutius tenuerunt.
Hic quidem fures & latrones
persequutus est, petitionibusque loqui
traxit originem, vt Romana habet curia,
& Imperii, Albae iacet tumulatus.
Post Belam vero regnauit Emericus filius
eius. Sed post hunc regnauit Andreas Rex
potens & illustris. Iste etiam terram
sanctam visitauit, vbi per omnes
Principes Christianorum Capitaneus
ordinatur, & exercitum Soldani Babylo-
niae cum Hungaris & Zatulis effugauit,
& honore multiplici cum gente
sua per Assyrios & alias nationes prae-
uenitur. Indeque cum summa gloria
reuertitur in Hungariam. Post hunc
autem regnauit Bela filius eius, apud
Fratres Minores Strigonii tumulatur.
Istius quidem in diebus Lisuae Tartari
de tribus partibus Regni in Hungariam
adeunt, cum quinquies centenis
millibus armatorum; habentes ad haec
Cen-

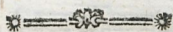
Centuriones & Decuriones ad millia XL. quibus in Soio Rex praefatus conueniens a Mongalis deuincitur Anno Domini MCCXLI. vbi fere tota Regni militia est deleta, ipso Bela coram eis ad mare fugiente. Quo quidem de mari reuertente per Ducem Fridericum de Austria bello impetitur, quem ante ciuitatem nouam Hungari cum lancea in maxilla rransfixum peremerunt. Postea regnauit Stephanus Rex filius eius, qui Boëmiae Regem nomine Otocarum ante fluuium Rebeha contra eum venientem cum Boëmis videlicet, Aufralibus, Stiriensibus, Brandeburgensibus, & ceteris mixtis gentibus expulit virtuose. Iste etiam ciuitatem Budum suo dominio subiugauit, Dominumque Bulgarorum eo viuente sibi compulit obedire, migrans tandem ex hoc saeculo & in insula vocata Beatae Virginis in Coenobio Monialium requiescit tumulatus.

CAPVT V.

Post hunc regnat Ladislaus tertius fi-
 lius eius. Hic enim puerulus in
 Regni solium Domino disponente coro-
 natur. Istius ergo diebus Rex Otaca-
 rus Boëmorum, qui de iure Imperii
 plura sibi vsurpauerat de facto & iniu-
 ste, vnde vires resumerat, ac poten-
 tiam inauditam, in confiniis Hungariae
 lacerauerat in diuersis locis maximam
 portionem, pro qua ex ipso eius Ge-
 nitor nondum receperat dignam vin-
 dictae vltionem, eo quod praeventus
 esset morte insperata. Sed cum inter
 ista Alamanniae Principes Rudolphum
 Comitem de Habsburc in curia Fran-
 curretensi in Regem sibi praefecissent,
 vt Imperii iura, quae erant occupata,
 deberet reuocare, ipse tamquam Feu-
 dorum Imperialium redintegrator in
 Austriam, quae fuerat per Otacarum
 inuasa & possessa, primitus introiuit.
 Quo quidem Viennae diutius residente,
 ac iura sua de Boëmis requirente Rex
 Boë-

Boëmicus contra eum tam immensum commouit exercitum, ac perualidum, quod propriis viribus Alamanniae Princeps ei resistere dubitaret. Propter quod Hungariae Regem Magnificum tamquam filium Sanctae Ecclesiae Catholicae sibi postulauit humiliter in auxilium, perpetua amicitia seipsum ea propter eidem obligando. Adiciens insuper, vt in eo quoque Sanctae Ecclesiae Romanae summum seruitium exhibere videretur. Ipse vero auxilio simili quocumque a Rege Hungariae foret requisitus, deberet subuenire. Quia vero Ladislaus Hungarorum Rex in corde & animo occultabat Otacari praesumptionem temerariam contra patrem & ipsum adtentatam, eo quod tener esset viribus corporis & aetate, petitioni Principis Alamanniae satisfacturum se disposuit. Egressus ergo de Albenfi ciuitate velut Martis filius, cuius quidem constellatio conceptioni natiuitatisque eius die in audacia, ceterisque naturalibus virtutibus *vim & incrementum* subministrat, in virtute altissimi & proauorum suorum S. Stephani, Emerici atque Ladislai Regum ac San-

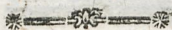

eorum votiuis praesumens, confidens-
 que suffragiis erecto Banerio Regiae Ma-
 iestatis Rudolphum in Marhec coniun-
 xit cum exercitu, qui ipsius aduentum
 & auxilium sicut Dei exoptabat. Sed
 quoniam gens Rudolphi in motu grauis
 erat propter arma grauiora, nimisque
 timorata ad resistendum tam validae
 multitudini, vt Otacarus conducere fe-
 rebatur, pro eo contraire ac moueri
 dubitabat. Hoc autem Ladislao Rege
 viso & percepto Otacaro ad praelium
 properanti, ac parato circa castrum
 Stilfrid prope fluuium Morowe adpro-
 pinquat, Boemicum exercitum conual-
 lando circumquaque. Quorum quidem
 equos & semetipsos sagittis Hungari
 & Comani Regis sic infestant vulne-
 rando, quod Milot militiae suae prin-
 ceptus, in quo copia exercitus praeser-
 tim confidebat, sustinere non valens
 Hungarorum impetum ac sagittas, cum
 suis fugam dedit, & post ipsum Poloni
 conductitii, dissoluto exercitu fugerent
 cum Boemis; Comanis vero inter ista
 praelia, onera & arnesia (a) Boemo-
 rum

(a) *Arnesia barnesium* vocem alii a gallico
barnois; alii a graeco *ἀρνησις*, quod in-
 di-

rum Regis, sui que exercitus sustollentibus dissipando. In isto ergo praelio Rex Otacarus dispersa mente & confusa vagando in exercitu captus occiditur. Filius vero eius Dux Nicolaus in Hungariam deducitur captiuatus, cum aliis captiuis Baronibus, Comitibus, & militibus sine numero. Mortuorum autem numerum potuisset aestimare sola diuina sapientia. Rudolphus Teutoniae Rex atque Romanorum cum suis stabat inspiciendo quae fiebant. Facta ergo hac victoria Rex Germanicus Ladislao Regi egit grates, quod per eum Austria & Styria sibi fuit restituta illo die. Et sic Ladislaus Rex Hungariae rediit cum victoria Rege Alamannico in Austria remanente. Haec est enim
La-

dicat *agninam pellem*, qua vir tamquam Sago tectus ad pugnandum processerit. *Du Cange* animaduertit vocem *barnesium* eiusdem esse significationis in corrupta Latinitate vel Italica. Nec desunt, qui e germanico *barnas*, vel *barnisch*, immo ex lingua celtica *barnes*, quod *completionem cataphracturam cum omni armorum genere* denotat, componi adfirmant.

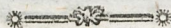

Ladislai Regis victoria primitia, quam Diuina clementia ei tribuit in aetate adolescentiae constituto. In quo quidem exercitu ipso die Comes Renoldus, filius Renoldi Banerium Regis tenuit viriliter & potenter de genere Bastech oriundus adstantes Domino Regi fratres eiusdem Andreas, Salomon, Ladislaus, & alii Regni Hungariae nobiles, sicut stellae coeli absque numero. Ut ergo in memoriam redeat Regis Ladislai tam gloriosa, triumphalisque victoria in opprobrium sempiternumque dedecus Boemorum, Polonorum, Morauorumque scuta & vexilla in Albenfi Ecclesia, sede Regni ac folio in pariete suspensa in aeternum perseuerant. — Aliud quoque miraculosum praelium Ladislaus Rex adolescens habuit cum Comanis, quod praelio praecedenti comparatur. Igitur cum Comani per Regem Belam piae memoriae auum Regis in Hungariam primo introduci, ut arena postmodum succreuisset, & ipsi Regi Belae ipsos dispergere in animo peruenisset per prouincias, & numquam id facere praesumpisset, in Regno emergere lacionem sperans per eosdem.
Hoc

Hoc ipsum dicitur Rex Stephanus pater eius bonae memoriae de ipsis cogitasse, & propter cautelam memoratam retraxisse suum velle. Ladislaus vero Rex illustris, animosus, ac magniuolus perfidiam contra eum cognoscens inter eos fabricare, taliter processit contra ipsos bellaturus, vt in praelio ipso acriter debellati, plurimi intercepti, quidam vero ex ipsis relictis vxoribus, pueris & rebus omnibus ad populos barbaros fugierunt. Nonnulli etiam qui sunt residui, regiis praeceptis in tantum sunt subiecti, quod corde tremulo vix videre audent, vultum Regis. In hoc ergo praelio occiditur Oluernus filius Pata per Comanos de genere Aba, Andreas frater Laurentii filius Comitis Nicolai de Wigman, Ladislaus filius Comitis Ponyth, de Miscouch & Demetrius filius parui Michaëlis de genere Rusd perimuntur.

—————

APPENDIX.

§. I.

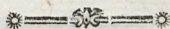
De Nobilibus Aduenis.

Cum pura Hungaria plures tribus, vel progenies non habeat, quam generationes centum & octo, videntur est, unde esse habent illorum progenies, qui de terra Latina, vel de Almannia, vel de aliis regionibus descenderunt. Dux namque *Geicha* de genere *Turul*, cui prae ceteris Hungaris oraculum profuxisse de superitis dicitur, vt reciperet fidem catholicam & baptismum. Quia manus gestabat sanguine humano madatas, nec erat idoneus ad fidem conuertere tantam gentem, licet ipse, domusque eius per Sanctum *Adalbertum* baptismi gratiam recepisset, tamen ei de coelesti throno verbum venit, quod a tali resiliere cogitatu, qui haec omnia facienda Sancto *Stephano*
ex

ex ipso nascituro altissimi clementia ordinarat. Vnde hoc audito, id quod potuit & debuit circa conuersionem suae gentis secundum ordinationem S. *Adalberti, Pragensis* scilicet Episcopi facere non omisit. Misit itaque suos nuntios in christianam regionem suam desiderium omnibus diuulgando. Quapropter hoc audito, multi Comites, milites, & Nobiles ex terris Christianorum ad eum accesserunt. Quidam enim ex eis amore Dei, ut ipsam Ducem contra Paganos, qui fidem non acciperent, adiuarent, & alii quod de ipsis Paganis, & persecutoribus ipsorum essent liberati. Nam gens ipsa sub paganismo constituta cladelis persecutio fuerat Christianis. Tunc eo tempore ad Ducem *Geicharz*, venit Comes *Tiboldus de Fanberg* (a), qui *Graun Tibold* est vocatus, vnde de eadem progenie *Graun* quidam vsque hodie simpliciter nominantur. Ex isto illi de *Bobocha* (b) orti deriuantur. Isti etenim sunt von
Deu-

(a) Thwr. de *Samberg*.

(b) Mss. *Boiotha*.

Deuchumlant. Post haec veniet *Hunt* & *Paznan* duo fratres carnales, milititer *coridati* (c) orti de *Sueuia*. Hi enim *passagium* per Hungariam cum suis militibus facientes vltra mare ire intendebant, qui detenti per Ducem *Geicham*, tandem Sanctum Regem *Stephanum* in flumine *Goron* (d) Teutonico more gladio militari accinxerunt. Postmodum intrat de *Wafurburc* (e) Comes *Wencelinus*; hic *Kupan* Ducem in *Simigio* interfecit. Istius generatio de *Iaki* dicti sunt. Postea *Wolfer* cum *Hedrico* (f) fratre suo introiuit de *Viltonia* cum XL. militibus phaleratis. Huic datur mons *Kysten* (g) per descensum, in quo castrum fieri facit ligneum, tandem & Coenobium Monachorum, in quo post mortem sepelitur. Ex isto namque *Hedrici* origo esse habet. Post hunc introiuit *Pot* de *Lebyn*, qui nomi-

-
- (c) Fors coriacea cataphractura intelligitur? nisi emendandum sit *condati*.
 (d) Chron. Bud. *Garany*.
 (e) Thwr. de *Wazunburg*.
 (f) Th. *Wolpbergerus* & Mfs. *Hedrib*.
 (g) Th. *Kiscen*.

mine alio *Ernistus* (h) est vocatus. Hic cum multis nobilibus adiit in Hungariam. De isto Comitis *Conradi* de *Altunburg* (i) origo esse habet; sed postea tempore Beati Regis *Stephani Kellad* & *Guth* (k) intrant tres fratres ex gente Sueuorum procreati, de castello *Stot* sunt natiui. (l) Post illos *Altman* intrat de *Fridburc* miles coridatus, ex patria *Thuringorum*, de isto illi de *Bolugi* oriuntur. Post hunc intrant *Oliuerius* & *Ratoldus* tempore Regis *Kaloman* de Regno *Apulorum* de *Caserta* ortum habent. Illi vero de *Sambuk* de Comitibus *Campaniae* ex Francia oriuntur. *Betse* vero & *Gregory* similiter ex *Francia* generatio oritur; ex cognatione *Guilielmi* dicti *Cornes*. *Buzad*
au-

-
- (h) Thw. *Hernistus*. --- propterea *Poth* fuit appellatus. quia internuntius erat, inter Imperatorem *Conradum* & *Andream*, ac *Salomonem* Reges. *Poth* (*Bot*) enim Teutonice, Latine *nuntius* sonat.
- (i) Th. de *Aldenburg*.
- (k) *Guthkeled* Thwr.
- (l) Th. de castro *Stoph*.

H

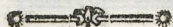

autem generatio de *Mesn* originem trahit, nobiles de ditrichtu *Warburg*. *Hermanni* siquidem generatio ex *Nurimberc* oritur, satis sunt nobiles, cum Regina *Kisla* intrauerunt. Sed illi qui *Rodoam* & *Bagath* nominantur, eorum generatio de *Boëmia* ortum habet, similiter & eorum, qui de *Lodan* sunt vocati. Comitum vero *Simonis* & fratris eius *Michaëlis* generatio, qui *Mertinsdorfaria* nominantur; diebus Regis *Emirici* filii *Belae* tertii cum Regina *Constantia* filia Regis *Aragoniae*, quae vxor fierat Regis *Emirici* honestis fecum militibus, & familia decentissima introductis per Hungariam pomposissime intrauit. Quia cum eorum generatio cum quodam *Magno* Comite pro iustis & certis caussis continuo dimicaret, tandem contra ipsum Comitem exercitum congregans fertur dimicasse, vbi praefatus *Magnus* per *Simonem* patrem, seu Comitis *Simonis* & Comitis *Michaëlis* ac *Bertramum* patrualem ipsorum captiuatus iugulatur. *Simon* vero & *Bertramus* inimicitiam perinde contrahentes cum Regina memorata primi adeunt in Pannoniam. Quorum quidem ingenuitatem
ex-

experiens Rex *Emiricus* laetanter excepit, latisque & amplis feudis in diuersis Hungariae partibus noscitur inuestisse. Quia vero generatio supradicta in Regno Hispaniae plura castra possidet, vnum tamen ex illis existit capitale, quod *Boiot* nominatur. Vnde praefati Comites, & eorum praecessores primum descensum circa *Nergedsege Boiot* vocauerunt, generatio quoque eorundem in scuto aquilam ferre solet, quam alii milites, Comites in Hispania deferre non praesumunt. Eapropter quidem, quod exercitum *Soldani de Tunifio*, qui *Majoricam* & *Minoricam* insulas per naues intrando & classes occupauerant, ceteris militibus Regis *Arragoniae* deficientibus eorum generatio fertur expulisse. Vnde Regis & communitatis militia decreto est statutum; quod priori signo, quod fuerat totum rubeum sine aliqua expressa figura in aquilam mutaretur. Adduxerat etiam Regina *Constantia* cum ea sororem Comitis *Simonis* & *Bertrammi* nomine totam tam formosam, & pulcerrimam, quod eo tempore vix in mundo sibi similis haberetur. Cui quidem virgini in maritum *Benedictus*

H 2

Dux

Dux *Conradi* filius cum villa *Meretinsdorf* pro dotibus ex parte *Emirici* Regis & Reginae *Constantiae* est coniunctus. Temporibus insuper *Stephani* Regis tertii introiit in Hungariam quidam miles *Gotfridus* nominatur de *Mesnensi* regione, a quo egreditur generatio *Stephani*, *Ladislai* & *Gregorii* filiorum *Kelad*. Hic namque *Gotfridus* cum esset ingenuus filius, scilicet Comitibus *Hersfelden* (m) in curia *Francuurtensi*, ubi Caesar eligi debuit, seditione commota *Lantgrauium* de *Thuringia* dicitur occidisse, & inde per fugam euadens ad Regem *Stephanum* peruenit fugitans, a quo etiam repetitur per suos inimicos. Cumque Rex *Stephanus* inimicis suis ipsum non traderet, in *Alamannia* contra eum proscriptionis sententia promulgatur, & sic remanet inuitus in Hungaria. Quem quidem postmodum aduersus Ducem de *Bozna* cum exercitu Rex transmittit, quo deuicto ad Regem reuerfus, cum fauore de

(m) Thwroc. pag. 89. laudatae editionis:
Herford.

de cetero pertractatur. *Myurk* etiam de *Chakan* cum *Wenceslao* & *Iacobo* fratribus suis, de Ducibus *Moraviae* habentes originem, Regni *Hungariae* noui sunt incolae, affinitate *Belae Regi quarto* coniunguntur. Intrauerunt quoque temporibus tam Ducis *Geichbae*, quam aliorum Regum *Boëmi*, *Poloni*, *Graeci*, *Belli*, *Armeni* & fere ex omni externa natione, quae sub coelo est, qui seruietes Regibus, vel ceteris Regni dominis ex ipsis feuda aquirendo, nobilitatem processu temporis sunt adepti, quorum nomina comprehendere aesti-
maui in praesenti libro onerosa.

De *Vdwornicis*.

§. II.

Sed quoniam quosdam mouet, quid sint *Vdwornici* castrenses. Alii conditionarii libertini & mancipia, quibus fere *Hungaria* est repleta; & vnde esse habeant praesenti opusculo apponere dignum duxi. Factum est, quod cum *Hungari* possessa *Pannonia Christianos* & *Paganos* more gentium quosdam captiuos occiderent resistentes, ali-

H 3

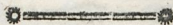
quos

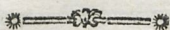
quos ex captiuis virtuosos ad praelium deducentes secum, aliquam ipsis portionem de spoliis erogarent; quosdam vero diuersis seruitiis mancipando in perpetuitatem circa sua tabernacula solerent conseruare, iidem captiui ex fructu animalium & praeda sola habebant vitam suam vt Comani. Mox vero vt fidem receperunt & baptismum Romana Ecclesia Christo cognito Duci *Geichae* & Sancto Regi *Stephano* dedisse dicitur firmiter in mandatis, vt spolia non committerent; captiuos Christianos deinceps relinquerent pristinae libertati, cum multi nobiles inter captiuos habeantur. Quia vero Regnum erat amplissimum & gentibus vacuatum, nec etiam communitas tota in hoc Apostolico assensum tribuebat, dispensatum est postmodum per Papam in hunc modum, quod captiui terras colerent, & ex terrae fructibus viuerent, prout alii Christiani. Ideoque captiui terras non habentes propria voluntate censum dare susceperunt, qualem Domini tribuerunt. Processu autem temporis fide roborata potiores Regni viuere volentes otiose, habentesque captiuos si-

ne

ne numero, non dimiserunt eos abire liberos, vt volebat Apostolicus, sed curiae suae famulantes ordinarunt ex eisdem, quos patrio nomine *Vdmornicos* vocauerunt. Hoc enim obsequium licet eo tempore de suis captiuis plures Regni nobiles habuissent; Kalomanni dictus filii Regis *Geichae* existitit reprobatum. Voluit tantummodo huiusmodi seruitia de captiuis suis ipse solus obtinere, & praelatos, quibus largitus erat de captiuis suis. Et ne communitas Nobilium reprobationes huiusmodi graue ferret, Palatino Regni, qui pro utilitate nobilium praeficitur, Rex suos *Vdmornicos* vti dedit. Sed quia Hungari non Christiani graue habebant onus fidei, eo quod disuescere de spoliis eos oportebat, graues labores & onera suis captiuis imponebant, quod displicens Praelatis Apostolico super his sunt loquuti. Audiens vero Apostolicus clamorem Praelatorum, scrutata vita laudabili Sancti Regis Stephani, de nuntiis, qui aderant in talem vocem fertur prorupisse. Ego, inquit, sum Apostolicus, ille autem verus Apostolicus. Vnde & Ecclesias Regni sui eius

committo arbitrio ordinare, captiuos per eundem redemptos ei tantummodo possidere. Propter quod omnis redemit, quos potuit ab Hungaris, inuenire; praeter illos, quos Regni Nobiles Ecclesiis dimiserant possidere; Ex quibus quidem ordinauit seruire suis castris obsequio leuiori. Iobagines castrum sunt pauperes nobiles, qui ad Regem venientes, terram eis tribuit, de castrum terris, vt feuda castrum & castrum guerrae tempore custodirent. Alii vero conditionarii ex eisdem captiuis disponuntur, quos tandem Kalomannus Rex ad tantas maneries variauit. Statutum etiam existit per Sanctum Regem Stephanum, quod conditionarius, si se vellet redimere, centum byzantiis redimeret se & domum. Si vero esset sine coniuge & familia personam suam XXIV. byzantiis, vel seruitio tantumdem compensante. Inuiti enim Hungari captiuos suos Regi redimere permiserunt. Compulsi quidem sunt per Sanctum Regem Stephanum ac Praelatos. Ex illis captiuis hic scribitur, & tractatur solummodo, qui ex gente christiana fuere captiuati; de illis autem, qui

qui erant de populo barbaro Papa nihil dicit. Vult namque sedes Apostolica, vt Pagani Christianis sint subiecti. Vnde illi captiui Vheg nominantur. Hos etenim vnicuique Hungaro dimisit Ecclesia possidere & tenere.

*Explicit Simonis de Keza liber II. de
reditu, & Hungariae Regibus,
Nobilibus Aduenis & Vdwornicis.*

De Centesimis vel potius Caemento.

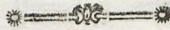
§. III.

Si omnia Regum nostrorum *Decreta*, quae ad communem vtilitatem Regni, Procerum & Nobilium consensione rogata sunt, ἀνόρυπα superessent, aut saltem vbi locorum delitescant, constaret, multa profecto, quae in edito iuris hungarici corpore dubia sunt & obscura, aut perperam substituta, vberiore luce perfunderentur. Erroribus enim tam crassis ac frequentioribus scatebat operis tripartiti Werbötziანი prima editio (a) vt altera & tertia sub-

H 5

la-

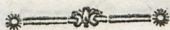
(a) Vide Memoriam nostram Hungarorum & Prouincialium Parte III. sub nomine Werböcz.

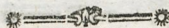
latis maximis mendis procurari debuerit. Sed cum multi erroribus tollendis operam impenderent factum est, ut veteribus sublatis alios vel incaute praeferrent, vel novos non consultis *αὐτοβραχείς* Decretis substituerent. Speciminis gratia veniam ad Wladislai II. Regis Decretum VII. an. MDXIV. editum. In eo, Articulo 3. bona & proventus ad Coronam regiam pertinentia recensentur, inter quae §. 10. omnes *Vigesimae*, & *Centesimae*, ac *Quinquagesimae* partibus in eisdem Transiluanensibus exigī consuetae memorantur. Quid autem nomine & voce Centesimae male in corpus operis laudati, illatae intelligendum foret, id multorum etiam praestantissimorum Transilvaniae ipsiusque Hungariae iurisperitorum ingenia mirifice exacuit. Placet mihi alicuius Docti Viri sententiam patefacere, ita ille in epistola Centesimae inquit, nihil aliud sunt, nisi decimarum arendae; huius asserti ratio peti debet inde, quia arendae solutio, nihil est aliud, nisi decima pars decimarum, & hoc probari potest ex Articulis Diaetalibus anni MDXLII. Quia vero decimae ex de-

decem gelimis debeant & soleant defumi, clarum est, quod decima pars decimarum ex centesima gelima (b) debeat exigi, quia decies decem constituunt centum. Ante separationem Transilvaniae ab inclyto Regno Hungariae, est mentio de centesimis in Transilvania, quae nihil aliud erant, nisi oblatio Nobilium ad intentionem Regiae Maiestatis, dum Transilvianiam intraret; tunc enim ex centum doliis vnum dolium vini; ex centum bubus pascualibus vnum dabant, & hoc probatur ex vniuersali priuilegio Transilvaniae anni 1324. XII. Kal. emanatis his verbis: Quod si nos, vel nostri successores in terram transiluanicam personaliter venire, vel adesse contingeret, tunc & non alias populi seu Iobb agiones eorum Nobilium, non plus pro victualibus Regiae maiestatis opportunis, nisi de singulis centum currus, vnum dolium vini, ex centum vnum bouem pascualem, & vnam marham

(b) *Gelima* vel *Gerima* Hungaris *Kereszt* vel *Kéve* germ. *Ein Garbe*, *Bund Getreyde*, *Fresn*,

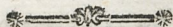
ham piperis & soffiani, seu croci dare teneantur. - - - Haec Patrii Iurisprudentes. Apud Romanos vsura ideo sic dicta est, quod quolibet mense centesimum nummum mereat, id est duodecim annuos, in qua est opinio Bud. in annot. ad Pand. Alii vero credunt, ideo dici centesimam, quod centesimo mense fortem aequaret (cuius menstrua quantitas centesima sortis principalis pars est. Briss.) Quae opinio fuit Accursii, & quorundam, qui hunc sequuti sunt. Eaque opinio recidit in eandem cum priore. Ut puta in centum aureos in singulos menses vnus aureus, id est centesima pars, vsura centesima est: Eadem centesimo mense aequat fortem. Cum enim centum mensibus vnoquoque mense vnus aureus praestitus fuerit, efficietur ad extremum summa centum aureorum, quae principalis fors fuerat, vid. Briss. 4. lect. antiq. Quod autem dicimus centesimam esse partem fortis in singulos menses, ac non in singulos annos, referri debet ad morem, & rationem veterum in foerandis pecuniis, & promittendis constituendisque vsuris sicut a Bud. annotatum

fario (a) ille ex syngrapha postulabat quaternas. (b) Illarum vero meminit Plinius ad Traianum his verbis : „ Pecuniae publicae vereor ne otiose iaceant, nam & praediorum comparandorum aut nulla aut rarissima occasio est: nec inveniuntur, qui velint debere Reipublicae, praefertim duobus assibus, quanti a priuatis mutuantur. Duodenos nummos appellat duodenos asses. Est ergo ex foeneratorum consuetudine is loquendi modus. IC. Centesimis Calendis dare spondes? — Item dictio Caledaria, qua solet IC. vti cum foeneratorum rationes describit, & quae etiam

-
- (a) *Cum anatocismi anniuersario* scilicet incremento, hoc est, quidquid vsurarum non soluissent, id singulis annis subduceretur, & forti adiiceretur. *Ανατοκισμός* enim est, cum vsurae non solutae forti apponuntur, & in sequentem mensem vel annum velut fortis portio, & ipsae vsuras pariunt. Graev.
- (b) *Quaternas* Quaternae centesimae sunt, cum quatuor nummi menstrui pro vsuris in centum poscuntur, qui quadraginta octo in annum faciunt. Graevius.

etiam utimur appellantes libros rationum, calendaria. Et eo modo loquendi centesimis calendis dare spondes? ea ratione stipulationes concipiebantur, quod calendis foenora exigebantur. Centesimae autem calendae octo annos & menses quatuor complectuntur, ut Alciatus singulariter monuit Cap. 23. parerg. Non tamen hinc id genus usurae appellatum centesima, dictum est, quod centesimo mense expleret fortem (tametsi id quoque verum esset) sed quod pro centum librarum forte singulis mensibus libram vnam usuram pareret, hoc est duodecim libras singulis annis. At satis de centesimis. Iudicent interim viri docti de iis, quibus non omnes vnum eundemque assensum prae buere. Redeo ad scopum meum: Vox igitur centesimae, quo auctore Corpori Iuris illata sit, & plusquam quinquaginta supra ducentos annos in variis editionibus iterata & conseruata, penitus ignoratur. Mirum tamen! cum ipsum *αὐτόγραφον* Decretum vocem *Cementi* complectatur, quod in Transilvania in Conuentus B. M. V. de Kolosmonoster Archiuo Claudiopolim translato con-

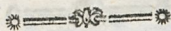
conseruatur. Huius rei notitiam incredibili humanitate ac beneuolentia mihi patefecit Illustrissimus Dominus Carolus Iosephus Fritz de Rechenfeld Imperialis ac Caesareo-Regiae Camerae Aulicae Consiliarius & Referendarius, litterasque ad se datas ex Transilvania Viennam mecum liberalissime communicauit, quas lectorum oculis hoc loco subiicere, vt omne dubium euanescat dignissimum duxi:

Illustrissime Domine Consiliarie

Domine mihi gratiosissime!

Ea, qua par est, ueneratione percepi Illustrissimae Dominationis Vestrae litteras quas sine tollendae dubietatis ratione uerborum *Centesimae* corpori iuris taliter illati, & *Caementi* in articulis, siue Decreto Wladislai Regis nupera occasione in paribus submissis, contenti, subortae gratiose ad me exarare dignata fuerat. — Communicato proinde cum Dominis Archiui huius Requisitionibus negotio eisdem articulos, siue

siue Decretum Wladislai Regis reassum-
 fimus, quorum §. quarto modo prae-
 uio submisso citra omne dubium rasi-
 rae, aut correctionis suspicionem mani-
 feste comperimus non *centesimam*, sed
caementum haberi, in verbis ibidem
 contentis: *ac omnes vigesimae, & cae-
 mentum, ac quinquagesimae partibus
 in eisdem &c.* — Vtrum vero Decre-
 tum hoc in Conuentus huius Archiuo
 asseruatum, sit ipsissimum originale? Id
 super eo Illustrissimae Dominationi Ve-
 strae dimisse significo, quod sit in per-
 gameno conscriptum, eiusmodique lit-
 terarum ducturis, & figuris in fine po-
 tissimum adornatum, quae originalibus
 solent adhiberi: Praeterea Zona sericea
 albo, caeruleo & rubro coloribus va-
 riegata pro impendenti sigillo eidem ac-
 commodata eo modo, quo originalibus
 accomodari solebat, etiamnum in ma-
 iori parte exstat, ibi solum lacera, vbi
 sigillum impendens potuit exstitisse. E
 quibus merito concludi potest, hocce
 decretum esse & fuisse originale. —
 Operiar idcirco gratiosa Illustrissimae
 Dominationis Vestrae iussa, num De-
 creti huius dictum paragraphum aut

vniuersum Decretum transumi curem,
ac authentica forma extradari faciam,
qui interea quoque Illustrissimae Do-
minationis Vestrae gratiis commenda-
tus in assidua veneratione perseuero

Illustrissimae Dominationis Vestrae

Claudiopoli 14. Decemb.

1771.

Humillimus Seruus
Michaël Benkö.

Haec Epistola abunde indicat vbi
genuinum Wladislai II. Regis Decre-
tum Anni MDXIV. lateat? Quid im-
pellere potuerit ad substituendam *Caementi*
loco vocem *Centesimae*. Credo
vicinarum vocum significationes *Vigesi-
mae*, *Quinquagesimae* hunc errorem pe-
pererunt. Caementum inter Regalia
referendum esse patebit, si ipsius signi-
ficatio ex libro Regio eruatur.

Ca-

☉ — 503 — ☉

Caementum factum die 12. Augusti
1532.

Album aurum M. 471 P. 12	conf. fl. 24349 gr. 12.
Finum aurum M. 366 P. 36	- 25306 - 33.
Aurum ex granis collectis M. — P. 19 k. 22	- 24 - 41.
Aurum ex argento Caementi separatum M. 3 P. 26 k. 18	- 180 - 45.
Lucrum in auro facit fl. 1162 gr. 35 d. 48.	
Argentum ex luto caementi confatum M. 55 P. 38. per	
Horenos septem singulam Marcam computando faciunt	
fl. 390 d. 53 $\frac{1}{2}$	
Summa lucri tam ex auro quam ex argento facit	
fl. 1553 d. 1 $\frac{1}{2}$.	

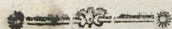
Sequitur exitus, ex quo excerpto solum eas partes, in quibus vocabulum *Caementi* continetur.

Ciuius Colosuariensibus in fortem trium millium fl. ex argento Regiae Maiestatis, quod ex lucro caementi prouenit M. 10 P. 37 $\frac{1}{2}$ singulam marcam ad fl. 7 computando faciunt fl. - - 75 d. 4

Ligna grossa id est caementaria ad caementum faciendum disposita fl. - - 4 d. 4

Figulo pro ollis caementi 900 & cooperculis soluti fl. - - 5 d. 20

Cu-

Custodibus ignis in for-
nace caementaria in subsi-
dium datus fl. - - - 1 d. -

Camerarius ad vinum &
cibum toto tempore quo cae-
mentum est laboratum. Item
ad candelas aliaque ac diuer-
sa parua necessaria emenda
exposuit fl. - - - 7 d. 86

Plumbum Cent. 10. sin-
gulum a fl. 2 d. 20. ad sepa-
randum argentum ex luto
caementi emtum fl. - - 22 d. -

Ex plumbi Cent. 10. ad
futurum caementum restant
Centenarii 2 $\frac{1}{2}$.

Sufficit iam plura exempla adduce-
re, ex quibus innotescat, quid nomi-
ne *caementi* intelligatur? cuius signifi-
cationem quilibet rite adsequutus in
locum vocis Centesimae substituendam
iudicabit; cum Caementum semper in-
ter Regalia locum habuerit, Centesi-
marum vsus vix ac ne vix quidem apud
Hungaros & Transiluanos viguerit.

NK 1553.
8

ULB Halle

3

006 300 901

vd B

n.c.

M. SIMONIS DE KEZA
PRESBYTERI HVNGARI SCRIPTORIS
SAECVLI XIII.

CHRONICON
HVNGARICVM,

QVOD
EX CODICE MEMBRANACEO
NVNC PRIMVM ET AD FIDEM APO-
GRAPHI VINDOBONENSIS ET BVDENSIS
CHRONICI SPARSIS QVIBVS DAM NOTIS AC
VARIANTIBVS LECTONIBVS EXCITAT

ALEXIVS HORANYI,
HVNGARVS BVDENSIS DE CC. RR.
SCHOLARVM PIARVM, AA. LL. ET PHIL.
DOCT. ET HIST. PROF. SOC. HASSO-HAMVVRG.
ET REGIAE SVETIAE AC ELECTORALIS BOICAE
MEMBRVM HONORARIVM.

VIENNAE,
TYPIS IOSEPHI NOB. DE KVRZBECK.